

Förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism

Anvisning för rapporteringsskyldiga

Upprättad: 06/2021

Uppdaterad: 10/2023, 03/2024, 04/2024, 01/2025, 12/2025 och 3/2026

(Regionförvaltningsverket i Södra Finlands tillsyn enligt lagen om penningtvätt har överförs till Tillstånds- och tillsynsverket den 1.1.2026.)

Innehållsförteckning

1 Anvisningens syfte och målgrupp	3
2 Centrala skyldigheter för rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen.....	5
3 Definition av penningtvätt och finansiering av terrorism.....	6
4 Begränsning av penningtvättslagens tillämpningsområde	7
5 Riskbedömning.....	8
6 Kundkontroll.....	10
6.1 Identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet	12
6.2 Identifiering av verkliga förmånstagare	13
6.3 Utredningsskyldighet och fortlöpande uppföljning	15
6.4 Förenklade åtgärder för kundkontroll.....	16
6.5 Skärpta åtgärder för kundkontroll	17
6.6 Identifiering på distans.....	17
6.7 Personer i politiskt utsatt ställning.....	18
6.8 Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om högriskstater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet	21
6.9 Kundkontroll i anslutning till iakttagande av sanktionsbestämmelser och frysningsbeslut	23
6.10 Uppgifter om kundkontroll och förvaring av uppgifterna	24
6.11 Kundkontroll för den rapporteringsskyldigas räkning	26
7 Skyldighet att rapportera tvivelaktiga transaktioner	27
7.1 Rapporteringsskyldighet och ytterligare utredningar	27
7.2 Rapportens form och innehåll	28
7.3 Bevarande av rapporteringsuppgifter om tvivelaktiga transaktioner och sekretess	28
8 Utbildning och anvisningar	30
9 Riskhanteringsmetoder och rapportering av brott mot skyldigheterna i penningtvättslagen	31
9.1 Verksamhetsprinciper, förfaringssätt och övervakning	31
9.2 Den rapporteringsskyldigas förfaringssätt vid anmälan om misstankar om överträdelser (whistleblowing).....	31
9.3 Tillstånds- och tillsynsverkets system för rapportering av misstänkta överträdelser	32
10 Register för övervakning	33

11 Tillsyn och administrativa påföljder.....	35
12 Branschspecifika anvisningar	37
12.1 Tillhandahållare av juridiska tjänster	37
12.2 Tillhandahållare av finansiella tjänster.....	39
12.3 Valutaväxlingsrörelser	41
12.4 Tillhandahållare av sidotjänster till investeringstjänster	42
12.5 Pantlåneinrättningar	43
12.6 Förmedlingsrörelser för fastigheter och hyreslägenheter och hyreslokaler	44
12.7 Indrivningsbyråer	46
12.8 Tillhandahållare av företagstjänster.....	49
12.9 Skatterådgivare	50
12.10 Bokförare	51
12.11 Varuhandlare.....	55
12.12 Konsthandlare	57
Mer information.....	62
Bilagor	63
Blankett för kunduppgifter - modell.....	63

1 Anvisningens syfte och målgrupp

Den nuvarande lagen om förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism (444/2017, nedan penningtvättslagen) trädde i kraft 3.7.2017. Syftet med lagen är att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism, att främja avslöjande och utredning av sådan verksamhet samt effektivisera spårningen och återtagandet av vinning av brott.

I denna anvisning går vi igenom vilka skyldigheter de rapporteringsskyldiga har enligt penningtvättslagen. Syftet med anvisningen är att lyfta fram och förtydliga skyldigheterna enligt penningtvättslagen och att hjälpa i den praktiska verksamheten. Denna anvisning lämpar sig dock inte som den enda anvisningen för den rapporteringsskyldiga, utan den rapporteringsskyldiga ska utifrån sin riskbedömning utarbeta en anvisning om kundkontroll och om förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Med rapporteringsskyldiga avses de aktörer som enligt 1 kap. 2 § i penningtvättslagen omfattas av lagens tillämpningsområde. Anvisningen riktar sig till dessa rapporteringsskyldiga, som Tillstånds- och tillsynsverket övervakar, och som är:

- aktörer som affärs- eller yrkesmässigt tillhandahåller juridiska tjänster (med undantag för advokater) till den del det är fråga om viss ekonomisk verksamhet eller transaktioner som avser fast egendom
- sådana företag som tillhandahåller finansiella tjänster och som inte övervakas av Finansinspektionen
- tillhandahållare av sidotjänster till investeringstjänster
- pantlåneinrättningar enligt lagen om pantlåneinrättningar
- fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler enligt lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler
- aktörer som bedriver indrivningsverksamhet enligt lagen om registrering av aktörer som bedriver indrivningsverksamhet
- tillhandahållare av företagstjänster
- affärs- eller yrkesmässiga tillhandahållare av skatterådgivningstjänster eller stöd i skattefrågor huvudsakligen direkt eller indirekt
- aktörer som affärs- eller yrkesmässigt utför bokföringsuppgifter enligt uppdrag

- de som affärs- eller yrkesmässigt säljer eller förmedlar varor, till den del de betalar kontant eller får en kontantbetalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro
- de som affärs- eller yrkesmässigt säljer eller förmedlar konstverk, till den del de betalar eller får en betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro.

Härnäst presenterar vi i denna anvisning kortfattat de centrala skyldigheterna i penningtvättslagen och vi redogör för vad som avses med penningtvätt och finansiering av terrorism. Därefter behandlar vi noggrannare förpliktelseerna och hur dessa ska uppfyllas. I slutet av anvisningen finns branschspecifika anvisningar där vi går igenom branschspecifika preciseringar.

Dessutom har Tillstånds- och tillsynsverket gett separata anvisningar om anmälan om tvivelaktiga transaktioner samt om att utarbeta en riskbedömning. Länkar till anvisningarna finns på Tillstånds- och tillsynsverket webbplats.

2 Centrala skyldigheter för rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen

- 1. Identifiera och bedöm riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i din egen affärsverksamhet och gör en riskbedömning av dem.**
- 2. Uppdatera riskbedömningen regelbundet.**
- 3. Identifiera dina kunder och kontrollera deras identitet. Identifiera också kundens företrädare och kontrollera företrädarens identitet. Säkerställ även företrädarens rätt att agera för kundens räkning.**
- 4. Ta reda på dina företagskunders faktiska förmånstagare, dvs. företagets ägare och de som utövar bestämmanderätt i företaget.**
- 5. Känn din kund och kundens verksamhet. Följ upp verksamheten kontinuerligt för att upptäcka tvivelaktiga transaktioner.**
- 6. Anmäl alla tvivelaktiga transaktioner till CKP:s central för utredning av penningtvätt. Gör en anmälan även då du har vägrat ingå ett kundförhållande eller utföra en transaktion på grund av dess tvivelaktighet.**
- 7. Utarbeta en anvisning och utbilda dina anställda att handla enligt skyldigheterna i penningtvättslagen.**
- 8. Vid behov ska du anmäla dig till Tillstånds- och tillsynsverkets register för övervakning av penningtvätt.**
- 9. Skapa en intern oberoende kanal som dina anställda kan använda för att anmäla brott mot lagen om penningtvätt.**

3 Definition av penningtvätt och finansiering av terrorism

Med **penningtvätt** avses åtgärder med vilka man strävar efter att undanhålla eller dölja ursprunget till egendom som förvärvats genom brott. Penningtvätt föregås av ett så kallat förbrott genom vilket tillgången som ska tvättas har förvärvats. Vid penningtvätt riktas misstankarna alltså mot tillgångarnas ursprung. Pengarna som ska tvättas kan härröra från vilket brott som helst. I Finland härstammar största delen av de pengar som tvättas till exempel från egendomsbrott, ekonomisk brottslighet såsom bokföringsbrott eller bedrägerier, eller narkotikabrottslighet. Föremål för penningtvätten kan vara egendom som förvärvats genom brott, vinning av brott eller egendom som kommit i stället för sådan egendom eller vinning.

Typiskt för penningtvätt är att egendomen ändrar form, vilket gör det svårare att upptäcka egendomens brottsliga ursprung. När penningtvätten har lyckats ser egendomen ut att ha förvärvats lagligt. Man kan göra sig skyldig till penningtvätt om man tar emot, använder, omvandlar, överlåter, överför, förmedlar eller innehar egendom som förvärvats genom brott för att bereda sig själv eller någon annan vinning eller för att dölja eller maskera egendomens olagliga ursprung.

Penningtvätt är straffbart enligt 32 kap. 6–10 § i strafflagen (39/1889).

Med **finansiering av terrorism** avses verksamhet där medel ges eller samlas in för terroristbrott eller för finansiering av en enskild terrorist eller terroristgrupp. Vid finansiering av terrorism riktas misstankarna mot tillgångarnas användningsändamål, inte mot ursprunget. Tillgångar som används för att finansiera terrorism kan också vara lagligt förvärvade. Medlen kan också bestå av flera små enskilda belopp. Man gör sig skyldig till finansiering av terrorism om man direkt eller indirekt tillhandahåller eller samlar in tillgångar för att finansiera, eller med vetskap om att de ska användas till att finansiera, sådana terroristbrott, terroristgrupper eller terrorister som avses i lagen.

Finansiering av terroristbrott är straffbart enligt 34 a kap. 5 § i strafflagen, finansiering av terrorist enligt 5 a § och finansiering av terroristgrupper enligt 5 b § i strafflagen.

4 Begränsning av penningtvättslagens tillämpningsområde

Penningtvättslagen tillämpas inte på ekonomisk verksamhet som bedrivs tillfälligt eller i mycket begränsad omfattning och då alla följande kriterier uppfylls samtidigt:

- verksamheten är obetydlig och de enskilda arvoden som betalats för den överstiger inte 1 000 euro
- verksamheten utgör inte en persons huvudsakliga affärsverksamhet utan består av sidotjänster som har ett direkt samband med den och då sidotjänsternas andel av omsättningen under räkenskapsperioden uppgår till högst fem procent,
- verksamheten bedrivs av en person som inte bedriver verksamhet som omfattas av tillämpningsområdet för penningtvättslagen som sin huvudsakliga affärsverksamhet och
- verksamheten avser den huvudsakliga affärsverksamhetens kunder och är inte allmänt tillgänglig för allmänheten.

Dessa villkor är mycket stränga och de fall som omfattas av avgränsningen är därför få. Endast verksamhetens obetydliga ekonomiska omfattning, ett lågt antal kunder eller det faktum att tjänsten tillhandahålls tillfälligt räcker inte för att avgränsa verksamheten utanför penningtvättslagens tillämpningsområde.

Verksamheten som omfattas av penningtvättslagen ska dessutom vara en sidotjänst till någon annan affärsverksamhet för att den ska kunna anses omfattas av avgränsningen. Till exempel kan en aktör som tillhandahåller disponenttjänster som sin huvudsakliga affärsverksamhet också erbjuda bokföringstjänster som en småskalig sidotjänst och denna sidotjänst kan avgränsas utanför penningtvättslagen om alla ovan nämnda villkor uppfylls. Vanligtvis består dock en liten bokföringsbyrås eller näringsidkares hela affärsverksamhet enbart av bokföringstjänster, varvid ovan nämnda villkor inte uppfylls. Då tillämpas penningtvättslagen jämte alla förpliktelser.

5 Riskbedömning

Arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism utgår från riskbedömningar. Med **riskbedömning** avses att de rapporteringsskyldiga identifierar, bedömer och förstår de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som de utsätts för i sin verksamhet och att de i enlighet med riskerna dimensionerar de bekämpningsåtgärder som lagen förutsätter.

Trots utmaningarna att upptäcka penningtvätt eller finansiering av terrorism kan de rapporteringsskyldiga på många olika sätt påverka sin risk för att råka ut för penningtvätt och finansiering av terrorism och hur lockande såväl branschen som det enskilda bolaget är ur penningtvättens och terrorismfinansieringens perspektiv. Förutsättningarna för effektiv och ändamålsenlig bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism grundar sig på analys av och förståelse för riskerna. Grunden för en riskbaserad verksamhet är den skriftliga riskbedömningen som de rapporteringsskyldiga själva utarbetar och som styr den egna verksamheten.

Riskbedömningen är en aktuell beskrivning av den rapporteringsskyldigas riskmiljö och riskfaktorer i den egna verksamheten. Bedömningen presenterar en motiverad uppfattning om hur de produkter och tjänster som den rapporteringsskyldiga tillhandahåller kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det är fråga om en fritt formulerad bedömning och dess form, längd eller utformningsmetod har inte fastställts i lag. För att riskbedömningen ska vara tillräckligt omfattande och heltäckande ska den rapporteringsskyldiga beakta verksamhetens karaktär, storlek och omfattning. Dessutom påminner Tillstånds- och tillsynsverket om att färdiga identiska riskbedömningsmodeller, som utarbetats för de stora massorna, inte uppfyller de krav som penningtvättslagen ställer på riskbedömningen, utan dessa fungerar endast som grund för den rapporteringsskyldigas egen bedömning.

Riskbedömningen ska alltid grunda sig på en noggrann bedömning av den rapporteringsskyldigas egen verksamhet, tjänster, kundförhållanden och verksamhetsmiljö. I riskbedömningen beskrivs också de metoder för hantering av riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som den rapporteringsskyldiga använder och metodernas inverkan bedöms. Riskbedömningen innehåller en motiverad bedömning av den kvarstående risken och om den kvarstående risken kan godkännas eller om den rapporteringsskyldiga ska vidta åtgärder för att minska och hantera den kvarstående risken.

I riskbedömningen kan man till exempel bedöma vilka typer av affärstransaktioner som bör ägnas särskild uppmärksamhet, i hurdana kundförhållanden det finns skäl att vidta skärpta åtgärder för kundkontroll eller i vilka kundförhållanden risken för penningtvätt och finansiering av terrorism anses vara så liten att den rapporteringsskyldiga kan iaktta ett förenklat förfarande för kundkontroll. Verksamhetsprinciperna, förfarandena och kontrollen ska följas upp och utvecklas och godkännas av den rapporteringsskyldigas högsta ledning.

Utifrån sin riskbedömning kan de rapporteringsskyldiga planera proportionerliga verksamhetsprinciper, förfaringssätt och övervakning för att minska och effektivt hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism och allokera sina tillgängliga resurser på ett ändamålsenligt sätt.

Riskbedömningen ska uppdateras regelbundet. Riskbedömningen ska uppdateras till exempel när det sker förändringar i den rapporteringsskyldigas verksamhet, kundkrets eller lagstiftning. Riskbedömningen och de ändringar som görs i den ska på begäran och utan obefogat dröjsmål lämnas till tillsynsmyndigheten.

För de rapporteringsskyldiga som Tillstånds- och tillsynsverket övervakar har Tillstånds- och tillsynsverket publicerat en anvisning för att utarbeta en riskbedömning. I anvisningen behandlas förutsättningarna för riskbedömning samt riskbaserad verksamhet i detalj. En länk till riskbedömningsanvisningen finns på Tillstånds- och tillsynsverkets webbplats.

6 Kundkontroll

Bestämmelser om kundkontroll finns i 3 kap. i penningtvättslagen. Ett av penningtvättslagens centrala syften är att de rapporteringsskyldiga känner sina kunder och deras verksamhet i en sådan omfattning att de kan upptäcka transaktioner som avviker från det normala. Den rapporteringsskyldiga får inte ha anonyma kunder.

Med **kund** avses en fysisk person eller en juridisk person till vilken den rapporteringsskyldiga tillhandahåller tjänster eller en fysisk person eller en juridisk person som begär eller använder den rapporteringsskyldigas tjänster. Kunden kan till exempel vara en människa eller ett företag. Som kund betraktas i regel en uppdragsgivare eller avtalspart till vilken den rapporteringsskyldiga tillhandahåller tjänster eller varor. I de branschspecifika anvisningarna ges mer information om definitionen av en kund om branschen är förknippad med särdrag som den rapporteringsskyldiga ska beakta.

Att känna kunden innebär att känna kunden på ett övergripande sätt. I helheten för kundkontroll ingår till exempel följande skyldigheter:

- skyldighet att identifiera kunden och kontrollera kundens identitet
- skyldighet att identifiera kundens företrädare och kontrollera företrädarens identitet
- skyldighet att identifiera kundens verkliga förmånstagare och vid behov kontrollera förmånstagarnas identitet
- skyldighet att bedöma om det i ett kundförhållande finns skäl att vidta skärpta åtgärder för kundkontroll
- skyldighet att inhämta uppgifter om kundens och kundens verkliga förmånstagares verksamhet, följa upp kundens verksamhet och utreda bakgrunden till avvikande transaktioner
- skyldighet att iaktta sanktionsreglering och beslut om frysning.

Åtgärderna för kundkontroll ska utgå från riskbaserad bedömning och iakttas så länge kundförhållandet består. Beroende på vilken bransch den rapporteringsskyldiga är verksam inom varierar kundstrukturen, de tjänster och produkter den rapporteringsskyldiga tillhandahåller och de geografiska verksamhetsområdena. Syftet är att de rapporteringsskyldiga anpassar rutinerna för kundförhållandena och riskhanteringen utifrån de risker de har identifierat och utifrån särdragen hos kunderna och de tjänster kunderna använder. I samband med riskbedömningen av kundförhållandet avgör den rapporteringsskyldiga till exempel om det är nödvändigt att tillämpa ett skärpt förfarande för kundkontroll i kundförhållandet.

I följande lista presenteras några exempel på riskfaktorer som är typiska för kunder inom alla branscher:

- kunden vägrar styrka sin identitet
- de uppgifter som kunden lämnar strider mot kunduppgifterna, kundprofilen eller kundbeteendet
- kunden försöker använda en felaktig eller förfalskad identifieringshandling (till exempel identitetsstöld)
- de handlingar och utredningar som krävs för att känna kunden är bristfälliga
- det finns oklarheter i kundens verksamhet eller ägandestrukturer, eller strukturerna kan inte enkelt klarläggas
- kundens kontaktuppgifter eller bolagets ledning byts ofta
- den transaktion som förvärvas/säljs/ingås motsvarar inte kundens ekonomiska situation
- kunden utför flera transaktioner/uppdrag på kort tid
- kunden gör transaktioner som är ekonomiskt olönsamma eller på annat sätt orationella
- kunden säljer/löser in en transaktion/ett föremål snabbt vidare, ofta med förlust
- personer utan anknytning till kundförhållandet gör transaktioner för kundens räkning
- kundens företrädare byts ut utan att handlingar som berättigar till företrädande har lagts fram
- kunden strävar efter komplicerade ägande- eller uppdragsrelationer
- kunden eller kundens affärsverksamhet har anknytning till stater och områden med olika geografiska risker
- kunden, kundens närstående eller bolagspartner är en person i politiskt utsatt ställning.

På en mer allmän nivå kan en risk också vara att den rapporteringsskyldiga själv har för små eller felaktigt dimensionerade personalresurser eller att den rapporteringsskyldiga inte i tillräcklig utsträckning har sört för sina anställdas utbildning i att följa penningtvättslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Åtgärderna för kundkontroll är också nära förknippade med frysnings- och sanktionsreglering. Beslut om frysning och skyldigheter då det gäller finansiella sanktioner behandlas närmare i kapitel 6.9.

En rapporteringsskyldig som inte kan vidta föreskrivna åtgärder för kundkontroll får inte etablera kundförhållandet, genomföra transaktioner eller upprätthålla affärsförhållandet.

6.1 Identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet

Bestämmelser om kundidentifiering och kontroll av kundens identitet finns i 3 kap. 2 § i penningtvättslagen.

Med **identifiering av en kund** avses en fritt formulerad utredning av kundens identitet utifrån de uppgifter som kunden lämnat. Uppgifter som krävs för att identifiera kunden är kundens namn, födelsetid, personbeteckning och adress. Det innebär att enbart namnet inte identifierar kunden tillräckligt. Den rapporteringsskyldiga måste dessutom inhämta personbeteckningen för identifieringen av kunden.

Med **kontroll av kundens identitet** avses att kontrollera en kunds identitet utifrån en handling från en tillförlitlig och oberoende källa.

Kundens identitet kan kontrolleras med hjälp av ett giltigt körkort, identitetskort, pass, FPA-kort med foto, främlingspass eller resedokument för flykting som utfärdats av en finländsk myndighet. Om det inte finns någon handling utfärdad av en finländsk myndighet fungerar ett utländskt pass eller annat identitetsbevis som är godkänt som resedokument.

Om kunden är en juridisk person kan ett handelsregisterutdrag eller annat motsvarande utdrag ur ett offentligt register användas som identifieringshandling. Man ska även identifiera den fysiska person som handlar för en juridisk persons räkning och kontrollera personens identitet och rätt att företräda den juridiska personen.

När kunden är ett dödsbo innebär identifiering av kunden att den rapporteringsskyldiga utreder dödsboets delägare med hjälp av styrkande dokument. Som styrkande dokument ska bouppteckningsinstrumentet och eventuellt testamente samt den avlidnes fullständiga släktutredning inhämtas, eller alternativt en kopia av bouppteckningsinstrumentet med ett intyg av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata över att dödsboets delägare har antecknats korrekt i bouppteckningsinstrumentet.

Enligt penningtvättslagen ska den rapporteringsskyldiga identifiera sin kund och kontrollera dennas identitet när ett fast kundförhållande upprättas. Med ett **fast kundförhållande** avses ett förhållande av permanent karaktär eller ett förhållande som vid tidpunkten för kontakten antas bli permanent, eller en kund som har åtminstone ett avtal eller en förbindelse med den rapporteringsskyldiga. Ett sådant etablerande av ett kundförhållande kan innebära till exempel

att ett konto öppnas, en fondandel tecknas eller att ett avtal om värdepappersförmedling eller uppdragsavtal ingås.

Till exempel då det gäller experttjänster kan det också vara fråga om ett fast kundförhållande med en kund som endast har ett uppdragsavtal eller en annan förbindelse med den rapporteringsskyldiga. Inom experttjänsterna ska åtgärder för kundkontroll alltså utsträckas även till sådana kunder som endast utför en engångstransaktion med den rapporteringsskyldiga.

Enligt penningtvättslagen ska den rapporteringsskyldiga dessutom identifiera sin kund och kontrollera kundens identitet om kundrelationen är sporadisk och:

- 1) en enskild transaktion eller flera sammanhängande transaktioner sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro
- 2) en enskild transaktion eller flera sammanhängande transaktioner vid kontantförsäljning av varor sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro eller
- 3) det är fråga om en tvivelaktig transaktion.

Kunden ska också alltid identifieras och identiteten kontrolleras om den rapporteringsskyldiga misstänker att uppgifterna om en kund, vars identitet tidigare har kontrollerats, inte är tillförlitliga eller tillräckliga.

Om någon handlar för en kunds räkning (**företrädare**) ska den rapporteringsskyldiga också identifiera företrädaren och kontrollera företrädarens identitet. Den rapporteringsskyldiga ska även försäkra sig om att företrädaren har rätt att företräda kunden. Till exempel om en person som handlar för företagets räkning är företrädare för företaget, ska personens identitet och rätt att företräda företaget kontrolleras.

Den rapporteringsskyldiga ska i regel identifiera sin kund och kontrollera kundens identitet när kundförhållandet etableras eller senast innan kunden får bestämmanderätt över de medel eller annan egendom som ingår i transaktionen eller innan transaktionen har slutförts. Om det gäller en situation där kunden ska identifieras utifrån transaktionernas sammanlagda värde ska identiteten kontrolleras när gränsen på 10 000 euro uppnås.

6.2 Identifiering av verkliga förmånstagare

Med **verklig förmånstagare** avses förenklat en sådan fysisk person som via ägande, rösträtt eller på andra grunder utövar bestämmande inflytande över en juridisk person. Den verkliga förmånstagaren är alltid en människa.

Den rapporteringsskyldiga ska identifiera kundens verkliga förmånstagare och vid behov kontrollera förmånstagarnas identitet. Även de verkliga förmånstagarnas politiska inflytande måste utredas och det måste säkerställas att inga sanktioner riktas mot förmånstagarna. Den rapporteringsskyldiga ska i riskbedömningen ta ställning till i vilka situationer eller beträffande

hurdana kunder de verkliga förmånstagarnas identitet kontrolleras. Dessutom ska tillräckliga, exakta och aktuella uppgifter upprätthållas om de verkliga förmånstagarna.

Med en sammanslutnings, till exempel ett aktiebolags, verkliga förmånstagare avses en fysisk person som i sista hand:

- 1) direkt eller indirekt äger mer än 25 procent av aktierna i den juridiska personen eller på annat sätt äger motsvarande andel i den juridiska personen
- 2) direkt eller indirekt utnyttjar en större andel än 25 procent av den juridiska personens rösträtt och detta röstetal grundar sig på ägande, medlemskap, bolagsordning, bolagsavtal eller motsvarande stadgar eller
- 3) på något annat sätt faktiskt utövar bestämmande inflytande i en juridisk person.

Som bevis på **direkt ägande** betraktas att en fysisk person äger mer än 25 procent av den juridiska person som granskas.

En indikation på **indirekt ägande** är att:

- 1) en juridisk person i vilken en eller flera fysiska personer utövar självständig beslutanderätt äger mer än 25 procent eller innehar mer än 25 procent av rösträtten i den juridiska person som granskas eller
- 2) en fysisk person eller en juridisk person, i vilken den fysiska personen utövar självständig beslutanderätt, på grund av ägande, medlemskap, bolagsordning, bolagsavtal eller motsvarande stadgar, har rätt att utse eller avskeda en majoritet av ledamöterna i styrelsen för eller i ett jämförbart organ i den juridiska person som granskas.

Sammanslutningens verkliga förmånstagare måste alltid identifieras, vare sig det gäller direkt eller indirekt ägande. Om till exempel en juridisk persons ägande har sammanlänkats så att aktiebolaget ägs av ett annat bolag, ska den rapporteringsskyldiga utreda ägarkedjan. Kedjan måste utredas så långt att det går att fastställa vilka personer som betraktas som verkliga förmånstagare eller konstatera att kriterierna för verkliga förmånstagare inte uppfylls. Om en verklig förmånstagare inte kan identifieras eller om villkoren ovan inte uppfylls ska som verklig förmånstagare i den juridiska person som granskas betraktas styrelsen eller ansvariga bolagsmän, verkställande direktören eller en person i motsvarande ställning. I de här situationerna ska kundföretagets styrelse, ansvariga bolagsmän eller verkställande direktör identifieras. Detta undantag gäller dock inte situationer då kunden vägrar överlämna uppgifter om de verkliga förmånstagarna, utan situationer då den verkliga förmånstagaren inte kan identifieras genom ägande eller bestämmande inflytande.

I 1 kap. 7 § i penningtvättslagen finns en del mindre undantag i fråga om vem som ska betraktas som verklig förmånstagare, till exempel när det gäller stiftelser och bostadsaktiebolag. Till exempel i bostadsaktiebolag betraktas styrelsemedlemmar, som antecknats i handelsregistret, som verkliga förmånstagare. Också i de fall som räknas upp i 7 § måste de faktiska förmånstagarna alltid identifieras.

Dödsboet är inte en juridisk person utan en sammanslutning av delägare, vilket innebär att dödsboet inte har sådana verkliga förmånstagare som avses i penningtvättslagen. Även om delägarna i dödsboet inte betraktas som verkliga förmånstagare ska delägarna ändå identifieras som en del av kundkontrollen. Delägarna i ett dödsbo kan identifieras utifrån ett styrkande dokument som behandlas närmare i kapitel 6.1 i anvisningen.

Förutom att identifiera sina kunders faktiska förmånstagare måste den rapporteringsskyldiga också komma ihåg att registrera sina egna ägare och andra faktiska förmånstagare i handelsregistret. På [Patent- och registerstyrelsens webbplats](#) finns det mer information om registreringskyldigheten som gäller för verkliga förmånstagare och [exempel på förmånstagare](#).

6.3 Utredningsskyldighet och fortlöpande uppföljning

Förutom att identifiera kunderna och kontrollera deras identitet ska den rapporteringsskyldiga sätta sig in i kundens verksamhet så att det är möjligt att upptäcka avvikande transaktioner. Bestämmelser om den rapporteringsskyldigas utredningsskyldighet och fortlöpande uppföljning finns i 3 kap. 4 § i penningtvättslagen.

Utredningsskyldighet innebär att den rapporteringsskyldiga ska inhämta uppgifter om sin kunds och kundens verkliga förmånstagares verksamhet, arten och omfattningen av kundens affärsverksamhet och grunderna för att en tjänst eller produkt används. Den rapporteringsskyldiga måste ha en klar uppfattning om dels hur produkter och tjänster inom deras affärsverksamhet används, dels vad affärsverksamheten för den kund som är motpart inrymmer, med andra ord hur affärsverksamheten drivs och hurdan omfattning den har. Omfattningen av de uppgifter som ska inhämtas och från vilka källor beror på vad den rapporteringsskyldiga anser nödvändigt utifrån sin riskbedömning.

Den rapporteringsskyldiga ska **följa upp kundens verksamhet**. Uppföljningen ska med beaktande av arten och omfattningen av kundens verksamhet, kundförhållandets beständighet och varaktighet samt riskerna vara tillräcklig för att säkerställa att kundens verksamhet är förenlig med den rapporteringsskyldigas erfarenheter av och uppgifter om kunden och kundens verksamhet. I praktiken är syftet att den rapporteringsskyldiga ska följa upp sin kunds verksamhet i den omfattningen att den rapporteringsskyldiga förmår upptäcka om kundens verksamhet avviker från det normala. I fasta kundförhållanden kan man genom att jämföra med kundens tidigare verksamhet upptäcka beteende som avviker från det normala och i tillfälliga kundförhållanden kan avvikande transaktioner vara transaktioner som ofta är ovanliga inom den aktuella sektorn.

Med utredningsskyldigheten som utgångspunkt ska den rapporteringsskyldiga dessutom fästa särskild uppmärksamhet vid transaktioner som till sin struktur eller storlek eller i fråga om den

rapporteringskyldigas storlek eller verksamhetsställe avviker från det normala. Avvikelsen kan jämföras med kundens normala verksamhet eller sättas i förhållande till sedvanliga transaktioner i den rapporteringskyldigas bransch. Samma förfarande ska tillämpas om transaktionerna inte har något uppenbart ekonomiskt syfte eller inte är förenliga med den rapporteringskyldigas erfarenheter av eller uppgifter om kunden. Vid behov ska ursprunget till medlen i en transaktion utredas.

För tillförlitlig identifiering av kunden kan det vara nödvändigt att kombinera flera av de ovan nämnda metoderna eller inhämta mer information från andra källor. Dessutom ska den rapporteringskyldiga försäkra sig om att de nödvändiga uppgifterna för kundkontrollen, såsom uppgifter om kundens verksamhet, arten och omfattningen av dennes affärsverksamhet och grunderna för att en tjänst eller produkt används, finns att tillgå.

Utredningsskyldigheten innebär också att den rapporteringskyldiga ska beakta internationella sanktionssystem och den nationella regleringen om frysning av tillgångar för att bekämpa terrorism. Beslut om frysning och skyldigheter då det gäller finansiella sanktioner behandlas närmare i kapitel 6.9.

6.4 Förenklade åtgärder för kundkontroll

En rapporteringskyldig kan tillämpa ett förenklat förfarande för kundkontroll om den rapporteringskyldiga utifrån sin riskbedömning bedömer att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg i samband med kundförhållandet eller en enskild transaktion.

Vid **förenklat förfarande** kan den rapporteringskyldiga fullgöra följande skyldigheter i 3 kap. i penningtvättslagen på ett förenklat sätt:

- identifiering och kontroll av kundens och kundens företrädares identitet
- identifiering och kontroll av verkliga förmånstagare
- förvaring av uppgifter om kunden, fortlöpande uppföljning och utredningsskyldighet om tvivelaktiga transaktioner och
- lagring av uppgifterna om kundkontroll.

Den förenklade kundkontrollen tillåter dock inte att bestämmelserna inte iakttas. Det är fråga om att förenkla förfarandet, vilket till exempel kan gälla mängden identifieringsuppgifter eller källor eller tidpunkten för kontrollen av identiteten. Det väsentliga är att den rapporteringskyldiga kan motivera det förenklade förfarandet i sin riskbedömning.

Den rapporteringskyldiga måste också i dessa fall ordna med tillräcklig uppföljning av kundförhållandet för att kunna upptäcka avvikande och ovanliga transaktioner.

Även om den rapporteringsskyldiga i sin riskbedömning har bedömt att det förenklade förfarandet för kundkontroll är tillräckligt för att identifiera en viss kundgrupp eller affärstransaktion, får det förenklade förfarandet för kundkontroll inte iakttas om den rapporteringsskyldiga upptäcker transaktioner som avviker från kundens normala verksamhet eller som väcker misstankar.

6.5 Skärpta åtgärder för kundkontroll

Om den rapporteringsskyldiga utifrån sin riskbedömning bedömer att ett kundförhållande eller en enskild transaktion är förenad med en större risk för penningtvätt och finansiering av terrorism än normalt, ska skärpta åtgärder för kundkontroll tillämpas på kundförhållandet. Samma förfaringssätt gäller om kunden eller transaktionen har anknytning till en stat vars system för förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism enligt EU-kommissionens bedömning utgör en betydande risk för EU:s inre marknad eller inte uppfyller internationella skyldigheter.

Med ett **skärpt förfarande för kundkontroll** avses att den rapporteringsskyldiga ska fästa större uppmärksamhet vid kunden, kundens affärsverksamhet och/eller transaktioner för att försäkra sig om att det i kundförhållandet inte ingår penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Det skärpta förfarandet för kundkontroll måste följas också när det gäller personer i politiskt utsatt ställning. Dessutom kan kontakter på distans, när kunden inte är fysiskt närvarande, innebära en större risk för penningtvätt och finansiering av terrorism om kundens identitet inte verifieras med stark elektronisk autentisering för att minska risken för penningtvätt och finansiering av terrorism. I sådana fall måste det skärpta förfarandet för kundkontroll följas vid kontakter på distans.

6.6 Identifiering på distans

Identifiering på distans innebär att kunden inte är närvarande vid identifieringen och kontrollen av identiteten. För att minska risken för penningtvätt och finansiering av terrorism ska den rapporteringsskyldiga vidta följande åtgärder:

- 1) kontrollera kundens identitet med hjälp av ytterligare dokument eller ytterligare uppgifter från en tillförlitlig källa
- 2) säkerställa att betalningen i anslutning till transaktionen kommer från ett kreditinstituts konto eller betalas in på ett konto som tidigare har öppnats i kundens namn eller
- 3) kontrollera en kunds identitet med ett identifieringsverktyg enligt lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009) eller med ett kvalificerat certifikat för elektroniska underskrifter enligt artikel 28 i Europaparlamentets och rådets

förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster eller med någon annan elektronisk identifieringsteknik som är datasäker och bevislig.

När uppgifterna inhämtas ska den rapporteringsskyldiga noggrant bedöma om uppgifterna är tillräckliga och tillförlitliga. För att kundens identitet ska kunna kontrolleras på ett tillräckligt sätt kan det krävas att flera olika metoder kombineras och att tilläggsuppgifter begärs av flera olika instanser.

Det är också fråga om identifiering på distans när en kund identifieras via video. Om kunden visar sin identitetshandling via video, ska den rapporteringsskyldiga skaffa de tilläggsutredningar som hen anser nödvändiga för att bekräfta kundens identitet. I denna situation är endast en identitetshandling inte ett tillräckligt tillvägagångssätt för att styrka identiteten.

Ett tillräckligt tillvägagångssätt är till exempel att kunden lämnar in en kopia av identitetshandlingen och visar upp samma handling via videoförbindelse. Dessutom skickar kunden även andra handlingar, till exempel registerutdrag eller protokoll, eller så skaffas dessa från andra källor, till exempel från handelsregistret.

Om den rapporteringsskyldiga använder identifiering på distans ska den rapporteringsskyldiga i sin riskbedömning behandla riskerna som gäller för identifiering på distans samt riskhanteringsmetoderna. Den rapporteringsskyldiga ska ha tillgång till förfaranden för identifiering på distans där man fäster uppmärksamhet vid de begärda uppgifterna och deras tillräcklighet.

6.7 Personer i politiskt utsatt ställning

I 3 kap. 13 § i penningtvättslagen föreskrivs om skärpt kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning. Enligt bestämmelsen ska de rapporteringsskyldiga ha lämpliga på riskbaserad bedömning grundade förfaranden för att konstatera om en kund eller kundens verkliga förmånstagare är eller har varit en person i politiskt utsatt ställning (PEP, politically exposed person) eller en sådan persons familjemedlem eller medarbetare.

Definitionen av en person i politiskt utsatt ställning

Personer i politiskt utsatt ställning är personer som har anförtrodd betydande offentlig makt. Enligt lagen om penningtvätt avses med en person i politiskt utsatt ställning en fysisk person som har eller har haft betydande offentliga uppdrag:

- a) statschef, regeringschef, minister, vice minister eller biträdande minister
- b) parlamentsledamot

- c) medlem av politiska partiers styrelser
- d) ledamot i en av de högsta domstolarna, i en konstitutionell domstol eller i ett motsvarande rättsorgan vars beslut endast undantagsvis kan överklagas
- e) ledamot i det högsta beslutande organ som granskar skötseln av en stats finanser och som motsvaras av revisionsrätten eller av statens revisionsverk
- f) ledamot i direktionen för en centralbank
- g) ambassadör eller chargé d'affaires
- h) minst sådan officer som hör till generalitetet i försvarsmakten
- i) medlem av ett förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan i ett företag som är helt statsägt eller majoritetsägt av staten, eller i ett statligt affärsverk, utom i ett sådant bolag vars värdepapper är föremål för handel på en reglerad marknad enligt 1 kap. 2 § i lagen om handel med finansiella instrument, eller
- j) som direktör eller vice direktör för en internationell organisations eller en internationell organisations verksamhetsställe eller som medlem av styrelsen eller motsvarande.

I statsrådets förordning (SRF 610/2019) finns en detaljerad förteckning över ovan nämnda betydande offentliga uppdrag.

Med familjemedlem till en person i politiskt utsatt ställning avses personens:

- a) make eller partner som enligt den nationella lagstiftningen i respektive land likställs med make
- b) barn och ett barns make eller partner enligt ovan och
- c) föräldrar.

Med medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning avses:

- a) varje fysisk person om vilken det är känt att han eller hon är verklig samägare eller förmånstagare i en sammanslutning, näringsidkare eller annan juridisk konstruktion eller har andra nära affärsförbindelser med en person i politiskt utsatt ställning och
- b) varje fysisk person som är verklig ensamägare till eller förmånstagare i en sammanslutning, näringsidkare eller annan juridisk konstruktion om vilken det är känt att den de facto har upprättats till förmån för en person i politiskt utsatt ställning.

Man vet att personen har ett nära affärsförhållande när anknytningen är allmänt känd.

När en person inte längre har ett betydande offentligt uppdrag ska den rapporteringsskyldiga under minst 12 månader beakta den fortlöpande risk som hänför sig till personen i fråga och

tillämpa lämpliga åtgärder utifrån en riskbaserad bedömning tills personen inte längre anses vara förenad med någon för personer i politiskt utsatt ställning typisk risk.

Utredning av personer i politiskt utsatt ställning

Bakgrunden till kravet på skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning är det internationella antikorrupsionsarbetet. Att ha en betydande position och betydande inflytande är förenat med en risk för att detta missbrukas. Inflytelserika personer har därför en större risk att bli delaktiga i mut- eller korrupsionsbrott. Samtidigt ökar naturligtvis också risken för att man försöker maskera vinningen av brottet. Kraven som gäller för personer i politiskt utsatt ställning är av förebyggande och inte av straffrättslig art och bör inte tolkas som att alla personer i politiskt utsatt ställning skulle vara inblandade i brottsliga handlingar. Att kategoriskt vägra ingå affärsförhållanden med personer i politiskt utsatt ställning kan med andra ord inte anses vara godtagbart.

Enligt penningtvättslagen ska den rapporteringsskyldiga ha på riskbaserad bedömning grundade förfaringsätt för att bedöma om en kund eller kundens verkliga förmånstagare är en person i politiskt utsatt ställning eller en sådan persons familjemedlem eller medarbetare. Styrelseledamöters PEP-status behöver inte utredas om de inte betraktas som kundens verkliga förmånstagare. Kundens företrädarens politiska inflytande behöver inte heller utredas om inte företrädaren samtidigt också är en verklig förmånstagare.

När det gäller ett dödsbo behöver det politiska inflytandet inte utredas. Den avlidnes PEP-ställning behöver inte utredas eftersom den avlidne inte är en sådan kund som avses i penningtvättslagen. Eftersom dödsboet inte är en juridisk person finns det inte heller några verkliga förmånstagare vars politiska inflytande bör utredas.

Om de rapporteringsskyldiga utifrån sin riskbedömning bedömer att den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förenad med ett kundförhållande eller en enskild transaktion är högre än vanligt ska de alltid utreda det politiska inflytandet.

Den rapporteringsskyldiga kan alltså anpassa förfarandet efter de risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som den rapporteringsskyldiga bedömer att finns inom kundförhållandena och verksamheten. Den rapporteringsskyldiga bör bland annat beakta vad som ovan sades om mut- och korrupsionsbrott. Förfarandet kan alltså skilja sig mellan olika kunder, kundgrupper, produkter och tjänster, eftersom riskerna grupperna emellan kan vara olika stora.

Den rapporteringsskyldiga kan själv välja hur kundens PEP-status ska utredas. I sin enklaste form kan man fråga kunden direkt om det. Om den rapporteringsskyldiga inte har anledning att betvivla

sanningsenligheten i det svar hen fått av kunden, kan den rapporteringsskyldiga lita på kundens egen utredning. Dessutom kan information från olika medier, kommersiella databaser och databaser som olika stater eventuellt upprätthåller användas. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid informationskällans trovärdighet och tillförlitlighet. De åtgärder som vidtas för att utreda PEP-statusen ska återspegla den aktuella risksituationen. Utredningen av kundens PEP-status ska dokumenteras till exempel genom att anteckna den i kunduppgifterna.

Det är skäl att särskilt ge akt på affärsförbindelser med sådana personer som har någon direkt beröringspunkt med sådana stater där korruptionen är utbredd. En indikation om korruptionsläget i olika länder fås via det index som Transparency International årligen publicerar på webbplatsen [Internationella korruptionsobservationer](#).

Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning

Om en kund eller kundens verkliga förmånstagare är en person i politiskt utsatt ställning eller en sådan persons familjemedlem eller känd som medarbetare till en sådan person, ska

- a) den rapporteringsskyldigas högre ledning godkänna att ett kundförhållande inleds med en sådan person
- b) den rapporteringsskyldiga vidta lämpliga åtgärder för att få reda på ursprunget till den förmögenhet och de medel som hör till kundförhållandet eller transaktionen och
- c) den rapporteringsskyldiga ordna skärpt och fortlöpande övervakning av kundförhållandet.

Skärpt övervakning kan exempelvis innebära att kunduppgifterna uppdateras oftare, att uppgifter inhämtas från flera tillförlitliga källor och/eller noggrannare utredning av de bindningar en person i politiskt utsatt ställning har eller av den affärsverksamhet han eller hon bedriver.

6.8 Skärpta åtgärder för kundkontroll i fråga om högriskstater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Om en rapporteringsskyldig gör affärstransaktioner eller erlägger betalningar med anknytning till stater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som kommissionen har specificerat som högriskstater för penningtvätt och finansiering av terrorism, ska den rapporteringsskyldiga vidta skärpta åtgärder för kundkontroll. I dessa situationer ska den rapporteringsskyldiga:

- 1) inhämta ytterligare information om kunden och den verkliga förmånstagaren
- 2) inhämta ytterligare information om syftet med den affärsförbindelse som ska upprättas

- 3) inhämta ytterligare information om ursprunget till kundens och den verkliga förmånstagarens medel och förmögenhet
- 4) inhämta ytterligare information om orsakerna till affärstransaktionerna
- 5) inhämta godkännande av den rapporteringsskyldigas högre ledning till att ett kundförhållande inleds och fortsätts
- 6) ordna skärpt, fortlöpande övervakning av kundförhållandet genom att utöka antalet kontroller både kvantitativt och tidsmässigt och genom att välja affärstransaktioner som kräver mer omfattande utredningar.

Dessutom ska den rapporteringsskyldiga tillämpa följande förfaranden när de enligt en riskbaserad bedömning har ansetts vara nödvändiga:

- 1) den rapporteringsskyldiga ska tillämpa andra behövliga skärpta förfaranden för kundkontroll
- 2) den rapporteringsskyldiga ska använda behövliga metoder för rapportering av affärstransaktioner
- 3) den rapporteringsskyldiga ska begränsa kundförhållanden och affärstransaktioner i fråga om kunder från högriskstater.

Tillsynsmyndigheten kan vidta vissa mycket kraftiga åtgärder för att bekämpa risken för penningtvätt och finansiering av terrorism från högriskstater. Om det är nödvändigt för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism kan tillsynsmyndigheten till exempel förbjuda att ett dotterbolag eller en filial grundas i Finland eller att den rapporteringsskyldiga grundar en filial i en högriskstat.

Mer information om stater där risken för penningtvätt är förhöjd finns på Europeiska kommissionens webbplats. Även Financial Action Task Force ([FATF](#)) [publicerar på sin webbplats en lista över stater med hög risk](#). FATF:s så kallade "svarta lista" över stater med hög risk innehåller stater vars åtgärder för att bekämpa penningtvätt och terrorism har allvarliga strategiska brister. På kunder och transaktioner i dessa stater ska tillämpas ett skärpt förfarande och kundförhållanden ska övervägas allvarligt. FATF:s "gråa lista" innehåller stater som aktivt försöker åtgärda sina strategiska brister när det gäller penningtvätt och finansiering av terrorism. Den rapporteringsskyldiga ska i sin riskbedömning beakta eventuella kopplingar till stater på gråa listan.

6.9 Kundkontroll i anslutning till iakttagande av sanktionsbestämmelser och frysningsbeslut

Enligt 3 kap. 16 § i penningtvättslagen ska den rapporteringsskyldiga ha effektiva verksamhetsprinciper, förfaranden och intern kontroll för att säkerställa att den rapporteringsskyldiga fullgör de skyldigheter som följer av sanktionsbestämmelser och frysningsbeslut.

Med **sanktionsbestämmelser** avses förordningar som antagits med stöd av artikel 215 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och bestämmelser i statsrådsförordningar som avses i 1 § och 2 a § 1 mom. i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen ([659/1967](#)). I praktiken avses med internationella sanktioner till exempel avbrytande av ekonomiskt eller kommersiellt samarbete med en viss stat eller vissa grupper. I sanktionsärenden är utrikesministeriet ansvarig myndighet och Tillstånds- och tillsynsverket publicerar inga sanktionslistor och erbjuder inte omfattande rådgivning om sanktioner.

Med **frysningsbeslut** avses beslut som centralkriminalpolisen har meddelat med stöd av lagen om frysning av tillgångar i syfte att bekämpa terrorism (325/2013). Centralkriminalpolisen för en offentlig förteckning över frysningsbeslut (centralkriminalpolisens s.k. nationella frysningsförteckning).

Skyldigheten att följa sanktionslagstiftningen och de nationella frysningsbesluten gäller var och en och skyldigheten i sig är inte ny. Däremot är den uttryckliga skyldigheten att beakta sanktionsbestämmelser och frysningsbeslut som en del av kundkontrollen ny i penningtvättslagen och den trädde i kraft 31.3.2023. I och med reformen övervakar Tillstånds- och tillsynsverket att de rapporteringsskyldiga, som Tillstånds- och tillsynsverket övervakar, har ändamålsenliga förfaringssätt för att säkerställa att dessa inte bryter mot sanktions- eller frysningsregleringen. Tillsynsmyndigheten kan ålägga den rapporteringsskyldiga en administrativ påföljd för avsaknaden av verksamhetsprinciper och förfaringssätt även när försummelsen inte har lett till faktiska förseelser då det gäller sanktionslagstiftningen eller frysningsbesluten. Att beakta sanktions- och frysningsförteckningarna är en absolut del av kundkontrollen och kan inte åsidosättas till exempel utifrån den rapporteringsskyldigas riskbedömning.

Penningtvättslagen förutsätter att den rapporteringsskyldiga har verksamhetsprinciper och praktiska förfaranden för att säkerställa att transaktionen inte omfattar personer eller sammanslutningar som förekommer på en sanktionsförteckning och att produkten eller tjänsten i sig inte är föremål för tvångsreglering. Den rapporteringsskyldiga ska tillhandahålla effektiva metoder för att upptäcka de parter som är föremål för sanktioner. Den rapporteringsskyldiga ska i sina egna anvisningar ta ställning till de förfaringssätt som ska iakttas. Uppmärksamhet bör

fästas vid skriftliga anvisningar och utbildning av de anställda. Dessutom ska den rapporteringsskyldiga ha intern kontroll för att säkerställa att bestämmelserna om sanktioner iakttas även i praktiken.

I praktiken säkerställs iakttagandet av sanktionsregleringen genom sanktionsmonitorering, vilket innebär att den rapporteringsskyldiga jämför namnlistan för sanktionslistorna och den nationella frysningslistan med sina kunder och andra aktörer i anslutning till transaktionerna. Även om man som den rapporteringsskyldigas kunder i allmänhet inte betraktar aktörer som står utanför det ingångna avtalsförhållandet, ska man för att säkerställa att sanktionslagstiftningen följs också identifiera andra aktörer i anslutning till transaktionen med tillräcklig tillförlitlighet. Om sanktionsmonitoreringen endast riktas mot de egna kunderna, kan den rapporteringsskyldiga utan att märka det delta i utförandet av en transaktion där en av parterna är en person med sanktionslista.

Penningtvättslagen ställer inga krav på metoden för sanktionsmonitorering, utan den rapporteringsskyldiga kan själv välja hur monitoreringen ordnas. Sanktionsmonitoreringen kan vara manuell eller genomföras till exempel med hjälp av en kommersiell tjänsteleverantörs datasystem. När den rapporteringsskyldiga ordnar förfaringssätt ska den rapporteringsskyldiga fästa uppmärksamhet vid sanktionsmonitoreringens tillräcklighet och tidsdimension. Sanktionsmonitoreringen ska utföras både när kundrelationen upprättas och under kundrelationens gång. Sanktionsmonitoreringen ska riktas mot befintliga kunder alltid när sanktions- och frysningslistorna uppdateras.

Om en rapporteringsskyldig bland sina kunder upptäcker en person eller sammanslutning som är på frysnings- eller sanktionslistan måste en eventuell pågående transaktion avbrytas. Det är förbjudet att överlåta tillgångar till en dylik person eller sammanslutning. Ärendet ska utan dröjsmål anmälas till utsökningsverket per e-post till adressen ulosotto.uo@oikeus.fi. Utsökningsväsendet kan också kontaktas i situationer där det är oklart om klienten är densamma som den person som är föremål för frysningsbeslutet eller sanktionerna. Tillgångar som tillhör en person eller sammanslutning som är upptagen i frysnings- eller sanktionsförteckningen får heller inte överlåtas vidare till tredje part utan tillstånd av myndigheten.

6.10 Uppgifter om kundkontroll och förvaring av uppgifterna

Enligt penningtvättslagens 3 kap. 3 § ska den rapporteringsskyldiga ha aktuella och relevanta uppsättningar av alla handlingar och uppgifter som gäller kundkontroll och kundens affärstransaktioner. Uppgifterna ska bevaras på ett tillförlitligt sätt i minst fem år från det att ett fast kundförhållande har upphört eller från det att en tillfällig transaktion på minst 10 000 euro har slutförts. Fem år är den kortaste tiden, i vissa fall kan det finnas godtagbara grunder även för längre förvaringstider. Uppgifterna kan förvaras i exempelvis kundregister eller i annat

motsvarande system hos den rapporteringsskyldiga där datasäkerheten för förvaringen av dem kan anses vara tillräcklig.

Av kundkontrolluppgifterna ska följande bevaras:

- 1) namn, födelsetid, personbeteckning och adress
- 2) representanters namn, födelsetid och personbeteckning (i fråga om allmänna intressebevakare bevaras dock i stället för intressebevakarens namn, födelsetid och personbeteckning serviceproducentens identifieringsuppgifter, intressebevakarens titel samt, om serviceproducenten har fler än en allmän intressebevakare, intressebevakarens ordningsnummer)
- 3) juridiska personers fullständiga namn, registernummer, registreringsdag och registermyndighet samt vid behov bolagsordning
- 4) fullständiga namn på samt födelsetider och medborgarskap för ledamöterna i den juridiska personens styrelse eller i motsvarande beslutande organ
- 5) den juridiska personens bransch
- 6) namn, födelsetid och personbeteckning för verkliga förmånstagare samt vid behov en noggrannare beskrivning av ägar- och kontrollstrukturen
- 7) namnet på dokument som använts för att kontrollera identiteten, dokumentets nummer eller någon annan identifieringsuppgift och dokumentets utfärdare eller en kopia av dokumentet eller, om kunden har identifierats på distans, uppgifter om de förfaranden eller källor som använts för kontrollen
- 8) uppgifter om kundens verksamhet, arten och omfattningen av kundens affärsverksamhet, kundens ekonomiska ställning och grunderna för användningen av transaktionen eller tjänsten samt uppgifter om medlens ursprung och övriga behövliga uppgifter som inhämtats för kundkontroll
- 9) nödvändiga uppgifter som inhämtats för fullgörande av utredningsskyldigheten och av de skärpta åtgärderna för kundkontroll i fråga om personer i politiskt utsatt ställning
- 10) bank- eller betalkontots nummer, namnet på kontoinnehavaren eller den som har rätt att använda kontot och datum för öppnande och avslutande av kontot samt andra identifieringsuppgifter för kontot till den del det är ändamålsenligt och uppgifterna inte redan ingår i de ovan nämnda uppgifterna och
- 11) uppgifter som erhållits genom metoder för elektronisk identifiering och identifieringsprocesser.

Om kunden inte har finsk personbeteckning ska också, utöver uppgifterna ovan, uppgifter om kundens medborgarskap och resedokument bevaras.

De rapporteringsskyldiga ska underrätta sina kunder om att uppgifter om kundkontroll och andra personuppgifter kan användas till att förhindra, avslöja och utreda penningtvätt och finansiering av terrorism och för att inleda undersökning av penningtvätt, finansiering av terrorism och det brott genom vilket de tillgångar eller den vinning av brott har erhållits som är föremål för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Uppgifter om kundkontroll eller andra personuppgifter som inhämtats endast för att förhindra och avslöja penningtvätt och finansiering av terrorism får inte användas för andra syften som är oförenliga med dessa ändamål.

6.11 Kundkontroll för den rapporteringsskyldigas räkning

Skyldigheterna i fråga om kundkontroll kan på en rapporteringsskyldigs vägnar fullgöras av en annan rapporteringsskyldig enligt penningtvättslagen, eller av en motsvarande aktör som har beviljats koncession eller registrerats i en annan EES-stat (**tredje part**), om denna har sådana skyldigheter i fråga om kundkontroll och bevarande av uppgifter som motsvarar skyldigheterna enligt penningtvättslagen och fullgörandet av skyldigheterna övervakas.

Användningen av en tredje part i fråga om kundkontroll avlägsnar dock inte den rapporteringsskyldigas ansvar vid iakttagandet av bestämmelserna i penningtvättslagen. Den rapporteringsskyldiga kan med andra ord utkontraktera fullgörandet av denna skyldighet, men inte ansvaret för att skyldigheten fullgörs på ett korrekt sätt. Innan en transaktion genomförs ska den rapporteringsskyldiga säkerställa att den av tredje part får de uppgifter som avses i 3 kap. 3 § 2 mom. 1–7 punkten i penningtvättslagen. Den rapporteringsskyldiga ska dessutom säkerställa att alla uppgifter om kundkontroll finns tillgängliga för den rapporteringsskyldiga och att en tredje part lämnar dessa till den rapporteringsskyldiga på den rapporteringsskyldigas begäran. Den rapporteringsskyldiga ska fortlöpande följa upp kundförhållandet där en tredje part har fullgjort sina skyldigheter i fråga om kundkontroll.

Penningtvättslagen reglerar inte till hurdana aktörer utförandet av åtgärder som gäller kundkontroll kan ges **utifrån avtalsförhållandet** (s.k. utläggning av tjänster på entreprenad eller anlitande av företrädare/ombud). Penningtvättslagens 3 kap. 7 § gäller inte utkontrakterings- och ombudsförhållanden när en leverantör av utkontrakteringstjänster eller ett ombud utifrån avtalsförhållandet kan anses vara en del av den rapporteringsskyldiga. Utifrån avtalsförhållandet kan alltså även en aktör som inte själv är rapporteringsskyldig vidta kontrollåtgärder för den rapporteringsskyldigas räkning.

7 Skyldighet att rapportera tvivelaktiga transaktioner

7.1 Rapporteringsskyldighet och ytterligare utredningar

Kapitel 4 i penningtvättslagen innehåller bestämmelser om att rapporteringsskyldiga ska rapportera tvivelaktiga transaktioner till centralen för utredning av penningtvätt.

Med **tvivelaktig transaktion** avses en kunds ovanliga transaktioner vars verkliga syfte eller mål inte har kunnat utredas och kundens transaktioner, som även efter utredning, verkar ovanliga utan motiverad grund. En transaktion kan vara tvivelaktig till exempel på grund av sitt ekonomiska värde för kunden i fråga eller i övrigt vara ovanlig till sin natur eller avvika från till exempel typisk betalningsrörelse. Misstankar kan också väckas om kunden inte vill lämna in begärda handlingar eller om de verkar förfalskade.

Den rapporteringsskyldiga ska fästa uppmärksamhet vid ovanliga transaktioner och vid behov ta reda på ursprunget till medlen som ingår i transaktionen. När den rapporteringsskyldiga har upptäckt en tvivelaktig transaktion och fullgjort sin utredningsskyldighet ska den rapporteringsskyldiga utan dröjsmål anmäla den tvivelaktiga transaktionen eller misstankar om finansiering av terrorism till centralen för utredning av penningtvätt. Tvivelaktiga transaktioner ska rapporteras oavsett om ett kundförhållande har etablerats eller avböjts och om transaktionen har utförts, avbrutits eller avböjts.

En rapporteringsskyldig kan rapportera tvivelaktiga transaktioner också när det är fråga om enskilda betalningar eller andra prestationer eller om flera separata sammanhängande betalningar eller prestationer, om de överskrider det högsta tröskelvärde som den rapporteringsskyldiga själv anger.

En transaktion ska avbrytas för ytterligare utredningar om transaktionen är tvivelaktig eller om den rapporteringsskyldiga misstänker att medel som ingår i transaktionen används för finansiering av terrorism eller för straffbart försök till detta. Alternativt kan den rapporteringsskyldiga vägra utföra transaktionen.

Ibland är det inte möjligt att avbryta en transaktion, eller det skulle bli svårare att ta reda på transaktionens verkliga förmånstagare om den avbryts. I sådana fall får den rapporteringsskyldiga slutföra transaktionen.

Tillstånds- och tillsynsverket har publicerat en separat anvisning för rapportering om tvivelaktiga transaktioner. Anvisningen innehåller en närmare igenomgång av begreppet tvivelaktig transaktion och ger både allmänna och branschspecifika exempel på riskindikatorer för kunder och transaktioner.

7.2 Rapportens form och innehåll

En rapport om tvivelaktiga transaktioner (penningtvättsanmälan) ska göras med låg tröskel, utan dröjsmål och omsorgsfullt till centralkriminalpolisens central för utredning av penningtvätt. Tvivelaktiga transaktioner rapporteras elektroniskt med hjälp av en [applikation som centralen för utredning av penningtvätt har reserverat för ändamålet](#). Av särskilda skäl kan rapporteringen också ske via en krypterad anslutning eller på något annat datasäkert sätt. Anmälan om penningtvätt är inte en brottsanmälan och inga bevis krävs som stöd för anmälan.

En anmälan om en tvivelaktig transaktion ska innehålla uppgifter om kundkontroll och uppgifter om transaktionens art, beloppet av och valutan för de medel eller övrig egendom som ingår i transaktionen, medlens eller den övriga egendomens ursprung eller objekt och orsak som gjorde transaktionen tvivelaktig och om huruvida transaktionen har utförts, avbrutits eller avböjts. Mer information om att rapportera en tvivelaktig transaktion finns på [webbplatsen för centralen för utredning av penningtvätt](#).

Den rapporteringsskyldiga ska avgiftsfritt ge centralen för utredning av penningtvätt alla uppgifter och handlingar som är nödvändiga för att utreda misstankarna. Den rapporteringsskyldiga ska dessutom inom en rimlig tid, som centralen för utredning av penningtvätt anger, svara på en uppgiftsbegäran från centralen.

7.3 Bevarande av rapporteringsuppgifter om tvivelaktiga transaktioner och sekretess

Den rapporteringsskyldiga ska i fem år bevara de nödvändiga uppgifter som inhämtats för fullgörande av rapporteringsskyldigheten och handlingarna i anslutning till dessa uppgifter. Sådana uppgifter är till exempel uppgifter om kundkontroll och uppgifter som den rapporteringsskyldiga har inhämtat när den rapporteringsskyldiga har fullgjort sin utredningsskyldighet.

Uppgifterna och handlingarna som inhämtats för rapporteringen av tvivelaktiga transaktioner ska hållas åtskilda från kundregistret (eller annat motsvarande system) och de får inte användas för andra ändamål än dem som anges i penningtvättslagen.

Uppgifterna och handlingarna ska avföras fem år från det att kundförhållandet har upphört eller den tvivelaktiga transaktionen har slutförts, om de inte fortfarande behöver bevaras för brottsutredning eller en anhängig rättegång eller för att trygga den rapporteringsskyldigas eller dess anställdas rättigheter. Behovet av att fortsatt bevara uppgifterna och handlingarna ska granskas senast tre år efter den senaste granskningen av behovet att bevara dessa. En anteckning ska göras om granskningen och dess tidpunkt.

Den registrerade, dvs. den rapporteringsskyldigas kund, har inte rätt till insyn i de uppgifter och handlingar som inhämtats för fullgörande av rapporteringsskyldigheten eller för fullgörande av utredningsskyldigheten enligt 3 kap. 4 § 3 mom. i penningtvättslagen. Dataombudsmannen kan på begäran av en registrerad kontrollera att behandlingen av uppgifterna är lagenlig.

Den rapporteringsskyldiga får inte för den som misstanken gäller eller för någon annan röja rapportering eller utredning om tveklaktig transaktion. Tystnadsplikten gäller också den rapporteringsskyldigas anställda. Även namn och identitet på den som rapporterar är sekretessbelagda uppgifter.

8 Utbildning och anvisningar

Penningtvättslagens 9 kap. 1 § innehåller bestämmelser om utbildning och skydd av anställda samt om att sammanställa anvisningar som är lämpliga för den rapporteringsskyldigas verksamhet.

En rapporteringsskyldig ska utarbeta anvisningar som lämpar sig för verksamheten och som gäller kundkontroll. Likaså ska anvisningar sammanställas för inhämtande av uppgifter om kunder för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism, om fortlöpande uppföljning och utredningsskyldighet samt fullgörande av rapporteringsskyldigheten. Denna anvisning, som Tillstånds- och tillsynsverket har sammanställt, kan användas när rapporteringsskyldiga planerar sina egna anvisningar, men varje rapporteringsskyldig måste utifrån sin riskbedömning välja vilka förfaranden som ska tillämpas för att fullgöra skyldigheterna enligt lagen och vilka förfaranden svarar på riskerna i den rapporteringsskyldigas egen verksamhet.

Dessutom ska den rapporteringsskyldiga se till att medarbetarna får utbildning för att säkerställa att penningtvättslagen och de bestämmelser som är utfärdade med stöd av den följs. Den rapporteringsskyldiga ska fästa uppmärksamhet vid att utbildningen är tillräcklig. Om den rapporteringsskyldiga till exempel upptäcker brister i iakttagandet av skyldigheterna enligt penningtvättslagen, ska det ordnas mera utbildning. Tidpunkten för, innehållet i och deltagarna i den utbildning som ordnas ska bokföras så att den rapporteringsskyldiga kan följa upp att utbildningen är tillräcklig och att utbildningsskyldigheten uppfylls. Genom att dokumentera uppgifterna om utbildningarna kan den rapporteringsskyldiga vid behov också visa tillsynsmyndigheten att den rapporteringsskyldiga har fullgjort sin lagstadgade utbildningsskyldighet.

Den rapporteringsskyldiga ska dessutom säkerställa att de anställda som gör anmälningar till centralen för utredning av penningtvätt är skyddade.

9 Riskhanteringsmetoder och rapportering av brott mot skyldigheterna i penningtvättslagen

9.1 Verksamhetsprinciper, förfaringssätt och övervakning

Enligt penningtvättslagen ska den rapporteringsskyldiga med beaktande av arten, storleken och omfattningen av sin verksamhet ha tillräckliga verksamhetsprinciper, förfaringssätt och kontroller för att minska och effektivt hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Verksamhetsprinciperna, förfaringssätten och övervakningen ska åtminstone omfatta:

- 1) utveckling av interna verksamhetsprinciper, förfaringssätt och övervakning
- 2) intern revision, om det är motiverat med tanke på arten och storleken av den rapporteringsskyldigas verksamhet.

Den rapporteringsskyldiga ska utarbeta verksamhetsprinciper, förfaringssätt och övervakning samt följa upp och utveckla åtgärder i anslutning till dessa. Om den rapporteringsskyldiga är en juridisk person, ska styrelsen, en ansvarig bolagsman eller någon annan person i motsvarande ställning som hör till den högsta ledningen godkänna samt följa upp och utveckla åtgärder i anslutning till dessa.

Verksamhetsprinciper och förfaringssätt är till exempel praxis i anslutning till riskhantering, kundkontroll och kontroll av kundens identitet, rapportering, lagring av data, intern kontroll och utredning av de anställdas bakgrund.

Den rapporteringsskyldiga ska utse en person i sin ledning som ansvarar för kontrollen över att denna lag och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den iakttas. Den rapporteringsskyldiga ska också utse en person som ansvarar för att kraven uppfylls, om det är motiverat med tanke på den rapporteringsskyldigas storlek och art.

9.2 Den rapporteringsskyldigas förfaringssätt vid anmälan om misstankar om överträdelser (whistleblowing)

Penningtvättslagens 7 kap. 8 § innehåller bestämmelser om att rapporteringsskyldiga ska ha rutiner för att deras anställda eller ombud internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera misstankar om överträdelser av penningtvättslagen och av bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Syftet med dessa rutiner är att information om eventuella försummelser av skyldigheter internt hos den rapporteringsskyldiga når företagets ledning eller interna revision konfidentiellt så att

bristerna kan åtgärdas i ett så tidigt skede som möjligt. Anmälan förutsätter inte bevis som stöd för misstanke om överträdelse, utan en motiverad misstanke räcker.

Personuppgifter om den rapporterande och den rapporterade personen ska sekretessbeläggas och den rapporteringsskyldiga ska vidta tillbörliga och tillräckliga åtgärder för att skydda rapporterande personer.

Det är också möjligt att använda befintliga system för att anmäla misstankar om överträdelser. Vid utarbetandet av de interna rutinerna är det bra att fastställa den rapporterande och den rapporterade personens rättigheter och skyldigheter, anmälningarnas innehåll, förfaranden som ska iakttas vid behandlingen och undersökningen av anmälningar och eventuella andra åtgärder.

9.3 Tillstånds- och tillsynsverkets system för rapportering av misstänkta överträdelser

Tillstånds- och tillsynsverket i Södra Finland har också ett system via vilket anmälningar om misstänkta överträdelser mot bestämmelserna i penningtvättslagen kan tas emot.

I stället för att ha ett eget rapporteringssystem kan Tillstånds- och tillsynsverkets system användas av rapporteringsskyldiga som Tillstånds- och tillsynsverket övervakar och som har

- har högst fem anställda eller
- vars organisationsstruktur inte gör det möjligt att ordna en oberoende kanal på det sätt som avses i lagen.

Den rapporteringsskyldiga ska dock alltid motivera användningen av Tillstånds- och tillsynsverkets rapporteringssystem även i sin riskbedömning.

Anmälan om misstanke om överträdelse ska göras via Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst. Anmälan kan göras anonymt och den ska innehålla följande uppgifter:

- Vilken rapporteringsskyldig misstanken gäller – namn och eventuellt FO-nummer, bransch och verksamhetsställe och övriga mottagna identifierings- och verifieringsuppgifter.
- Beskrivning av hur man misstänker att bestämmelserna har överträtts och när detta har skett eller information i fall förfarandet fortgår.

Misstankar om överträdelser som anmäls till Tillstånds- och tillsynsverket beaktas som en del av tillsynsmyndighetens riskbaserade tillsyn. Den som anmält misstanke om överträdelse underrättas inte om de tillsynsåtgärder som vidtagits utifrån anmälan.

10 Register för övervakning

Tillstånds- och tillsynsverket för ett register för övervakning av penningtvätt. Syftet med registret är att effektivisera tillsynen över penningtvätt och att förhindra finansiering av terrorism. Det gör det också smidigare att dela ut anvisningar och meddelanden till de rapporteringsskyldiga.

Alla rapporteringsskyldiga som omfattas av Tillstånds- och tillsynsverkets tillsynsansvar ska vara registrerade i något register för närings tillsyn. Om en rapporteringsskyldig redan har registrerat sig i något annat av Tillstånds- och tillsynsverkets register för närings tillsyn, behöver den rapporteringsskyldiga inte anmäla sig till registret för övervakning av penningtvätt. Sådana aktörer är indrivningsrörelser, rörelser för förmedling av fastigheter och hyreslägenheter och hyreslokaler och pantlåneinrättningar som hör till sin egen förteckning över koncessioner.

Följande aktörer är skyldiga att upptas i registret för övervakning av penningtvätt:

- tillhandahållare av juridiska tjänster
- tillhandahållare av finansiella tjänster
- valutaväxlare
- tillhandahållare av sidotjänster till investeringstjänster
- tillhandahållare av företagstjänster
- skatterådgivare i huvudsyssla
- bokförare
- aktörer som handlar med produkter
- aktörer inom konsthandel.

Mer information om de branschspecifika definitionerna finns i de sektorspecifika anvisningarna. En rapporteringsskyldig ska inom 14 dagar från det att den rapporteringsskyldiga omfattas av tillämpningsområdet för lagen ansöka om att införas i registret för övervakning av penningtvätt. Ansökan om registrering i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Registreringsskyldigheten gäller varje företag eller enskild näringsidkare som självständigt med sitt eget FO-nummer tillhandahåller ovan nämnda tjänster, oberoende av om företagen till exempel hör till samma koncern eller ägs av samma person.

Sökanden ska i sin ansökan uppge sin huvudsakliga näringsverksamhet enligt vilken sökanden är rapporteringsskyldig. En förutsättning för registrering av tillhandahållare av företagstjänster och valutaväxlare är en rapport över hur dessa fullgör sina skyldigheter, utifrån vilken aktörernas tillförlitlighet bedöms.

Registrering i registret för övervakning av penningtvätt är avgiftsbelagd. Om avgiftens storlek föreskrivs i statsrådets förordning om Tillstånds- och tillsynsverkens avgifter.

Registreringen medför inga administrativa kostnader utöver registreringsavgiften som är av engångsnatur. Ingen avgift tas heller ut för ändringar i registeruppgifterna, om det inte är fråga om ändringar av registeruppgifter som gäller ansvariga personer för tillhandahållare av företagstjänster eller valutaväxlingsverksamhet.

Om den registrerade inte längre bedriver verksamhet som omfattas av registreringsskyldigheten ska den registrerade anmäla detta till Tillstånds- och tillsynsverket. Efter anmälan avförs aktören ur registret för övervakning av penningtvätt.

11 Tillsyn och administrativa påföljder

Tillstånds- och tillsynsverket övervakar att penningtvättslagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den följs i fråga om de rapporteringsskyldiga som räknas upp i kapitel 1 i anvisningen ovan. Bestämmelser om tillsyn och administrativa påföljder finns i 7 och 8 kap. i penningtvättslagen.

Tillstånds- och tillsynsverket har trots sekretessbestämmelser rätt att avgiftsfritt få de uppgifter och utredningar som det begär och som är nödvändiga för att sköta tillsynsuppgiften enligt penningtvättslagen eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Tillstånds- och tillsynsverket kan dessutom genomföra en inspektion på den rapporteringsskyldigas verksamhetsställe.

Med stöd av penningtvättslagen har Tillstånds- och tillsynsverket möjlighet att med olika åtgärder ingripa i den rapporteringsskyldigas verksamhet om det finns brister i hur penningtvättslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

Tillstånds- och tillsynsverket kan med hjälp av förbud och rättelseuppmaning ingripa i beslut, åtgärder eller förfaranden som den rapporteringsskyldiga planerar eller genomför, om dessa strider mot skyldigheterna i penningtvättslagen. I sista hand är det också möjligt att för viss tid förbjuda en person att höra till den rapporteringsskyldigas ledning.

Den rapporteringsskyldiga kan påföras en ordningsavgift om den rapporteringsskyldiga uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar eller bryter mot skyldigheten att:

- 1) utföra kundkontroll eller specificera och bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism
- 2) identifiera sina kunder och kontrollera deras identitet
- 3) bevara uppgifterna om kundkontroll
- 4) inhämta uppgifter om kunder, fortlöpande följa kundförhållanden och utreda kundtransaktioner som avviker från det normala
- 5) identifiera verkliga förmånstagare
- 6) vidta skärpta åtgärder för kundkontroll
- 7) identifiera kunden när kunden inte är närvarande vid identifieringen och identitetskontrollen
- 8) skapa och iaktta riskbaserade förfaranden för att bedöma huruvida en kund är en person i politiskt utsatt ställning eller en sådan persons familjemedlem eller medarbetare

- 9) iaktta skärpta förfaranden för kundkontroll i fråga om högriskstater utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
- 10) rapportera tvivelaktiga transaktioner till centralen för utredning av penningtvätt
- 11) ansöka om registrering i registret för övervakning av penningtvätt
- 12) skapa rutiner för rapportering av misstanke om överträdelser
- 13) ordna utbildning och skydd för de anställda eller utarbeta anvisningar.

Tillstånds- och tillsynsverket kan påföra rapporteringsskyldiga en påföljdsavgift om de uppsåtligen eller av oaktsamhet allvarligt, upprepade gånger eller systematiskt bryter mot eller försummar ovan nämnda skyldigheter (med undantag för skyldigheten att ansöka om att upptas i registret för övervakning av penningtvätt). Påföljdsavgiften är i regel högre än ordningsavgiften. Tillstånds- och tillsynsverket kan också ge den rapporteringsskyldiga en offentlig varning om denna handlar i strid med andra bestämmelser än bestämmelserna som rör ordnings- och påföljdsavgift i penningtvättslagen eller i strid med andra föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen. Alla beslut om administrativa påföljder som meddelats med stöd av penningtvättslagen offentliggörs på Tillstånds- och tillsynsverkets webbplats.

12 Branschspecifika anvisningar

Dessa branschspecifika anvisningar är avsedda att komplettera Tillstånds- och tillsynsverkets anvisning för rapporteringsskyldiga om att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Syftet med de branschspecifika anvisningarna är att ge rapporteringsskyldiga i olika branscher noggrannare uppgifter om och exempel på situationer då penningtvättslagen ska tillämpas.

De egentliga skyldigheterna enligt penningtvättslagen och anvisningarna för hur de ska iakttas presenteras ovan i de allmänna anvisningarna och de gäller alla branscher och rapporteringsskyldiga.

12.1 Tillhandahållare av juridiska tjänster

Tillhandahållare av juridiska tjänster som rapporteringsskyldiga

Enligt penningtvättslagens 1 kap. 2 § 1 mom. 13 punkten tillämpas lagen på sådana som affärs- eller yrkesmässigt tillhandahåller juridiska tjänster, till den del det är fråga om att de handlar i en klients namn eller för en klients räkning vid finansiella transaktioner eller transaktioner som avser fast egendom eller att de i en klients namn deltar i planering eller genomförande av följande transaktioner:

- köp eller försäljning av fastigheter eller affärsenheter
- förvaltning av klienters penningmedel, värdepapper eller andra tillgångar
- öppnande och förvaltning av bank-, spar- eller värdeandelskonton
- organisering av medel som behövs för bildande eller ledning av bolag eller för förvaltning av företag eller
- bildande och ledning av stiftelser, bolag och motsvarande sammanslutningar eller ansvar för deras verksamhet.

Tillstånds- och tillsynsverket har fått många förfrågningar om huruvida vissa transaktioner, som är allmänna för tillhandahållare av juridiska tjänster, omfattas av tillämpningsområdet för penningtvättslagen. Till exempel anses upprättandet av köpebrev höra till tillämpningsområdet. Familje- och kvarlåtenskapsrättsliga transaktioner anses också höra till tillämpningsområdet när man handlar i kundens namn eller för kundens räkning i transaktioner som hänför sig till ekonomisk verksamhet eller fast egendom.

Lagen om penningtvätt tillämpas även på offentliga rättsbiträden trots att de offentliga rättsbiträdena är myndigheter. Tillstånds- och tillsynsverket är behörig tillsynsmyndighet i fråga om offentliga rättsbiträden.

De som tillhandahåller juridiska tjänster är skyldiga att registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets register för övervakning av penningtvätt. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till tillhandahållare av juridiska tjänster

Riskerna för penningtvätt i anslutning till tillhandahållare av juridiska tjänster är ofta kopplade till uppföljningen av kundförhållandet och kundens tvivelaktiga transaktioner. Allmänt taget kan det ses som en risk att man försöker utnyttja en tillhandahållare av juridiska tjänster för att få kundens transaktion att se skenbart laglig och äkta ut. En transaktion i sig behöver till exempel inte vara olaglig, men de pengar som rör sig i transaktionen kan vara föremål för penningtvätt och då är syftet att genom att anlita en tillhandahållare av juridiska tjänster att få en officiell och tydligt legitim bakgrund till transaktionen.

Kundkontroll

Enligt penningtvättslagen är uppdragsgivarna kunder hos tillhandahållare av juridiska tjänster. Avtalsförhållandena för dessa tillhandahållare av tjänster bildar ett fast kundförhållande, även om uppdragen vanligtvis är av engångskaraktär. Därmed ska åtgärder för kundkontroll riktas till avtalsparten.

Motparten till uppdragsgivaren till en tillhandahållare av juridiska tjänster betraktas inte som en kund, varvid åtgärderna för kundkontroll inte i sin helhet behöver omfatta dem. För att säkerställa att sanktionslagstiftningen följs ska dock uppdragsgivarens motpart åtminstone identifieras med tillräcklig tillförlitlighet. Vid behov ska även identiteten kontrolleras. Uppfyllandet av utredningsskyldigheten förutsätter också ofta inhämtande av kontrolluppgifter om uppdragsgivarens motpart.

De som tillhandahåller juridiska tjänster har med tanke på verksamhetens karaktär och sin yrkesskicklighet särskilda förutsättningar att upptäcka uppdrag som avviker från det normala och är tvivelaktiga (t.ex. skentransaktioner). Därför betonas också åtgärder i anslutning till kundkontroll. Utgångspunkten för dem som tillhandahåller juridiska tjänster kan anses vara det normala förfarandet för kundkontroll. Enskilda kunder eller uppdrag kan emellertid vara förknippade med faktorer som gör att det är skäl att följa ett förenklat eller skärpt förfarande för

kundkontroll. Bedömningen av vilket förfarande som ska tillämpas görs alltid enligt företagets egen riskbaserade bedömning och penningtvättslagen.

12.2 Tillhandahållare av finansiella tjänster

Tillhandahållare av finansiella tjänster som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 14 punkten i penningtvättslagen tillämpas lagen på företag som tillhandahåller finansiella tjänster. Sådana är företag som tillhandahåller tjänster som avses i 5 kap. 1 § 1 mom. 2–11, 13 och 14 punkten i kreditinstitutslagen (610/2014) samt deras filialer i Finland som inte övervakas av Finansinspektionen.

Dessa tjänster är:

- annan upplåning än mottagande av andra återbetalbara medel från allmänheten, eller emission av säkerställda obligationslån
- utlåning och finansieringsverksamhet samt andra finansieringsarrangemang
- finansiering av konsumentkrediter, hypotekslån och handelstransaktioner och factoring
- finansiell leasing
- tillhandahållande av betaltjänster och utövande av annan betalningsrörelse
- utgivning av elektroniska pengar och relaterad databehandling samt lagring av data på elektroniska medier åt andra företag
- inkassoverksamhet
- valutaväxling
- notariatverksamhet
- garantiverksamhet
- handel med värdepapper och annan värdepappersverksamhet
- förmedling av bostadsaktier, bostadsandelar och bostadsfastigheter i anslutning till bostadssparande.

Aktörer som tillhandahåller förmedling av kredit- eller leasingfinansiering anses inte höra till penningtvättslagens tillämpningsområde. Om företaget självt inte beviljar finansiering och inte ingår ett finansieringsavtal med kunden, utan snarare fungerar som en plattform för jämförelse av

olika finansiella produkter, uppfyller verksamheten inte definitionen av tillhandahållande av finansiella tjänster och hör således inte till penningtvättslagens tillämpningsområde.

Ett företag som tillhandahåller fakturerings-tjänster betraktas som en tillhandahållare av finansiella tjänster, om fakturerings-tjänsten innehåller ett kredit-/finansieringselement och därmed förknippad kreditförlustrisk för tjänstens tillhandahållare.

Penningtvättslagen tillämpas också på filialer i Finland till företag som tillhandahåller finansiella tjänster.

Dessa sektorspecifika anvisningar gäller olika företag som erbjuder finansiering. För de valutaväxlare som omfattas av definitionen av tillhandahållare av finansiella tjänster finns en egen sektorspecifik bilaga på grund av dess särdrag.

Registret för övervakning av penningtvätt

Utgångspunkten är att företag som tillhandahåller finansiella tjänster ska anmäla sig till registret för övervakning av penningtvätt. Det är skäl att märka att även om definitionen av företag som tillhandahåller finansiella tjänster omfattar indrivning, ska aktörer som bedriver indrivningsverksamhet registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets register över aktörer som bedriver indrivningsverksamhet i stället för i registret för övervakning av penningtvätt.

Ett företag som tillhandahåller fakturafinansiering betraktas som ett företag som tillhandahåller finansiella tjänster och omfattas av skyldigheten att anmäla sig till registret för övervakning av penningtvätt på samma sätt som andra företag som tillhandahåller finansiella tjänster. Om företaget däremot köper fakturan till sig själv är situationen mer tolkningsbar. I fråga om en fordran som har överförs till en ny borgenär och som inte har förfallit till betalning blir det avgörande om det har funnits någon annan grundad anledning till överföringen än att fordran kan drivas in av en ny borgenär. Om kundfordringarna har köpts enbart i indrivningssyfte, betraktas företaget som aktör som bedriver indrivningsverksamhet och det ska registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets register över aktörer som bedriver indrivningsverksamhet. En sådan aktör behöver inte registrera sig i registret för övervakning av penningtvätt. Däremot är situationen en annan om transaktionen grundar sig på erbjudande av finansiering och endast en liten del av de finansierade kundfordringarna går vidare till indrivning. Då är det inte fråga om indrivningsverksamhet, utan verksamheten betraktas som tillhandahållande av finansiella tjänster och aktören ska registrera sig i registret för övervakning av penningtvätt.

Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till tillhandahållare av finansiella tjänster

Användning av kontanter, överföring av medel eller betalningsförmedlingstjänster kan klassificeras som betydande risker för penningtvätt på grund av verksamhetens enkelhet, säkerhet och snabbhet och dessa transaktioner kräver inte förhandsplanering eller sakkunskap. Utgångspunkten är att risken för penningtvätt är hög för produkter och tjänster som gör det möjligt att flytta medel från en plats till en annan eller från en person till en annan nästan i realtid. Utbudet av finansiella tjänster har i stor utsträckning flyttats till nätet, vilket för sin del har ökat riskerna för att tillhandahållare av finansiella tjänster råkar ut för penningtvätt och finansiering av terrorism i och med att tjänsterna och kundidentifieringen helt och hållet sker på distans.

12.3 Valutaväxlingsrörelser

Valutaväxlare som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 14 punkten i penningtvättslagen tillämpas lagen på företag som tillhandahåller finansiella tjänster. Med företag som tillhandahåller finansiella tjänster avses enligt penningtvättslagen ett företag som bedriver en eller flera i 5 kap. 1 § 1 mom. 2–11, 13 och 14 punkten i kreditinstitutslagen avsedda verksamheter samt filialer till företag som tillhandahåller finansiella tjänster i Finland. Valutaväxling har listats i 5 kap. 1 § 1 mom. 8 punkten i ifrågavarande kreditinstitutslag.

Valutaväxlare är skyldiga att registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets register för övervakning av penningtvätt. Till registreringsprocessen för valutaväxlare hör en utredning om ansvarspersonernas tillförlitlighet. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Risker för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till valutaväxlare

Valutaväxling kan i princip anses vara en riskfylld bransch i fråga om penningtvätt och finansiering av terrorism. Affärsverksamhet i vilken ingår omfattande användning av kontanter innebär alltid en betydande risk för penningtvätt. Uträttande av ärenden på valutaväxlingskontor består i allmänhet av endast engångshändelser, vilket gör det svårare att följa upp kundförhållandet. Användning av kontanter gör det möjligt att snabbt och enkelt omvandla de medel som anskaffats genom brott på sådant sätt att tillgångarnas ursprung och identiteten oftast hålls hemliga.

Uppföljning av kundförhållandet och tvivelaktiga transaktioner

För valutaväxlare är det ofta omöjligt att följa upp kundförhållandet under en längre tid på grund av att kundförhållandet är av engångsnatur eller det är fråga om en slumpmässig kund som växlar valuta endast sporadiskt. I dessa situationer kan uppföljningen av kundförhållandet inte ordnas på samma sätt som för en fast kund, men även för slumpmässiga kunder är valutaväxlaren skyldig att vidta ovan beskrivna identifieringsåtgärder och fästa uppmärksamhet vid tvivelaktiga transaktioner som eventuellt tyder på penningtvätt eller finansiering av terrorism och som till sin struktur eller storlek eller i fråga om den rapporteringsskyldigas storlek eller verksamhetsställe avviker från det normala.

12.4 Tillhandahållare av sidotjänster till investeringstjänster

Tillhandahållare av investeringstjänster som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 16 punkten i penningtvättslagen tillämpas lagen på företag som tillhandahåller tjänster enligt 2 kap. 3 § 1 mom. 1–8 punkten i lagen om investeringstjänster (747/2012). Dessa tjänster är:

- beviljande av krediter och finansiering i samband med investeringstjänster
- rådgivning om kapitalstruktur, företagsstrategi och andra frågor som har samband med dessa samt rådgivning och tjänster som gäller fusioner, företagsförvärv och andra omstruktureringar
- valutatjänster i samband med investeringstjänster
- produktion och tillhandahållande av investerings- och finansanalyser samt andra motsvarande former av allmänna rekommendationer om handel med finansiella instrument
- tillhandahållande av tjänster som anknyter till garantiverksamhet för finansiella instrument
- tillhandahållande av investeringstjänster med sådana underliggande tillgångar till derivatinstrument som inte är finansiella instrument
- tillhandahållande av förvaring och administration av finansiella instrument för kundens räkning.

Tillstånds- och tillsynsverket övervakar att skyldigheterna enligt penningtvättslagen iakttas i fråga om de ovan nämnda aktörer som inte övervakas av Finansinspektionen.

De som tillhandahåller företagskonsultation och sidotjänster till investeringstjänster är skyldiga att registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets register för övervakning av penningtvätt. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

12.5 Pantlåneinrättningar

Pantlåneinrättningar som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 17 punkten i penningtvättslagen tillämpas den på pantlåneinrättningar enligt lagen om pantlåneinrättningar (1353/1992). En pantlåneinrättning är ett aktiebolag som grundats för pantlånerörelse och som har fått koncession för detta av Tillstånds- och tillsynsverket. Med pantlånerörelse avses utgivande av penninglån till fysiska personer mot pant i lös egendom. Utöver att ge penninglån kan pantlåneinrättningen sälja panter, om de inte löses ut senast på lånets förfallodag. En pantlåneinrättning ska sälja panten på offentlig auktion, där även pantlåneinrättningen får köpa panten till sig själv och sälja de varor som den har skaffat på detta sätt.

Pantlåneinrättningarna hör till sin egen koncessionsförteckning och behöver därför inte ansöka om att upptas i registret för övervakning av penningtvätt.

Riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till pantlåneinrättningar

Som exempel på riskfaktorer i anslutning till pantlåneverksamhet kan nämnas bland annat utmaningar i utredningen av ägandet eller ursprunget av egendom som pantsätts eller egendomens ursprung och kundförhållanden av engångskaraktär. Användningen av kontanter ökar också risken för penningtvätt i anslutning till affärsverksamheten. Användning av kontanter gör det möjligt att snabbt och enkelt omvandla de medel som anskaffats genom brott på sådant sätt att tillgångarnas ursprung och identiteten oftast hålls hemliga. Försök görs till förflyttning av kontanter bland annat via inofficiella penningförmedlingskanaler och kontantintensiv affärsverksamhet till laglig cirkulation.

Identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet

I pantlåneverksamhet uppstår ett kundförhållande när ett låneavtal ingås med kunden. Kunden ska identifieras och identiteten kontrolleras även i samband med inlösning av en pant.

Även en köpare av en oinlöst pant behandlas som kund hos pantlåneinrättningen och därför ska köparen identifieras och köparens identitet kontrolleras.

Uppföljning av kundförhållandet och tvivelaktiga transaktioner

För pantlåneinrättningar är det möjligt att följa upp kundförhållandena under en längre tid om kunderna regelbundet utreder ärenden vid pantlåneinrättningen och uppgifterna om pantsättningarna förvaras på behörigt sätt i kundsystemet. När pantlåneinrättningen känner till kundens typiska beteende kan inrättningen upptäcka ett avvikande eller tvivelaktigt beteende hos kunden.

För kunder som besöker pantlåneinrättningen för första gången eller endast en gång är det svårare att genomföra uppföljningen. Även i fråga om sådana kunder är pantlåneinrättningen dock skyldig att fästa uppmärksamhet vid tvivelaktiga transaktioner som till sin struktur eller storlek eller i fråga om den rapporteringsskyldigas storlek eller verksamhetsställe avviker från det normala. Samma förfarande ska tillämpas om transaktionerna inte har något uppenbart ekonomiskt syfte eller inte är förenliga med den rapporteringsskyldigas erfarenheter av eller uppgifter om kunden. Upptäckten av tvivelaktiga transaktioner grundar sig framför allt på pantlåneinrättningens egen yrkeskunskap och erfarenhet av branschen.

En pantlåneinrättning ska ha tillräckliga förfaranden för att minska och effektivt hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Detta innebär att pantlåneinrättningen till exempel ska ha anvisningar om hur och i vilka situationer medlens ursprung ska utredas.

En pantlåneinrättnings misstanke kan väckas till exempel när en pantsättning tas emot. Pantlåneinrättningen ska utreda kundens äganderätt till det föremål eller den egendom som pantsätts för att uppfylla utredningsskyldigheten enligt penningtvättslagen.

När en pantlåneinrättning i enlighet med penningtvättslagen skaffar uppgifter om medlens ursprung eller källa kan en utredning om pantsättarens rätt till föremålet eller egendomen i fråga vara till exempel ett inköpskvitto, ett registerutdrag, en licens, ett aktiebrev, ett disponentintyg eller en uppgift ur ett offentligt register. Listan är inte uttömmande. Uppmärksamhet bör fästas vid att uppgifterna är tillräckliga och tillförlitliga. Uppgifterna om medlens ursprung samt de uppgifter som inhämtats för fullgörande av utredningsskyldigheten ska bevaras.

Om pantlåneinrättningen inte kan fullgöra de skyldigheter som föreskrivits för kundkontroll, får kundförhållande inte inledas eller transaktionen utföras.

12.6 Förmedlingsrörelser för fastigheter och hyreslägenheter och hyreslokaler

Förmedlingsrörelser som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 18 punkten i penningtvättslagen tillämpas penningtvättslagen på förmedlingsrörelse enligt lagen om fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av

hyreslägenheter och hyreslokaler (1075/2000). Förmedling får bedrivas endast av en sådan enskild näringsidkare eller juridisk person som är registrerad som förmedlingsrörelse enligt lagen om förmedlingsrörelser. Förmedlingsrörelserna är rapporteringsskyldiga enligt penningtvättslagen. Det finns många olika aktörer inom förmedlingsbranschen och riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism kan variera stort beroende på bransch eller omfattning. Tillstånds- och tillsynsverket har ett eget register för fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler, förmedlingsregistret. Förmedlingsrörelserna ska därför inte ansöka om att upptas i registret för övervakning av penningtvätt.

Kund och identifiering

Utgångspunkten är att som kund hos en rapporteringsskyldig som avses i penningtvättslagen betraktas en uppdragsgivare eller avtalspart till vilken den rapporteringsskyldiga tillhandahåller tjänster eller varor. Ett undantag från huvudregeln är fastighetsförmedlare, vars kunder av hävd har ansetts vara både köparen och säljaren, oberoende av vilkendera parten som har kommit överens om förmedlingsuppdraget. Därför är kunder hos fastighetsförmedlingsrörelser och rörelser för förmedling av hyreslägenheter och hyreslokaler förutom uppdragsgivaren även uppdragsgivarens motparter, som deltar i transaktionen som förmedlaren utför enligt uppdrag.

Undantagsbestämmelsen gäller dock endast utförande av förmedlingsuppdrag. Om fastighetsmäklaren som tilläggstjänst erbjuder till exempel enbart upprättande av köpebrev för en fastighet, är det fråga om en sådan juridisk tjänst som avses i penningtvättslagen. Då iakttas huvudregeln enligt vilken uppdragsgivaren betraktas som kund.

Tillhandahållare av juridiska tjänster (inklusive fastighetsförmedlare, om det är fråga om ett uppdrag som räknas till den juridiska tjänsten) ska rikta åtgärder för kundkontroll endast till sin avtalspart. Uppdragsgivarens motpart betraktas inte som kund, varvid de åtgärder för kundkontroll som avses i penningtvättslagen inte behöver omfatta dem i sin helhet. För att säkerställa att sanktionslagstiftningen följs ska uppdragsgivarens motpart dock identifieras med tillräcklig tillförlitlighet. Även uppfyllandet av utredningsskyldigheten förutsätter ofta också att vissa uppgifter inhämtas om uppdragsgivarens motpart. Detta gäller dock endast i situationer där kunden har en motpart.

Om till exempel en öppen mall för köpebrev eller hyresavtal beställs för senare användning så att uppgifter om en part inte antecknas i den, kan tjänsteleverantören inte ansvara för med vem kunden senare utnyttjar mallen i fråga. I detta fall har kunden vid utförandet av uppdraget inte en sådan motpart som den rapporteringsskyldiga borde identifiera på grundval av sanktionslagstiftningen eller utredningsskyldigheten. Om den rapporteringsskyldiga ändå misstänker att syftet med ett sådant uppdrag av någon anledning är att hemlighålla kundens (redan kända) motparts identitet för den rapporteringsskyldiga, är det skäl att försöka klarlägga

transaktionen och vid behov anmäla den tvivelaktiga transaktionen till centralen för utredning av penningtvätt.

Kunden, kundens företrädare och den verkliga förmånstagaren måste identifieras. Identifieringen ska göras separat för varje kund innan kundförhållandet upprättas eller transaktionen utförs. Vid fastighetsförmedling innebär detta att uppdragsgivaren ska identifieras när uppdragsavtalet ingås och motparten när anbudet görs, men senast när anbudet har godkänts. Anbudsgivaren ska identifieras om hen betalar handpenningen, även om anbudet inte godkänns.

12.7 Indrivningsbyråer

Indrivningsbyråer som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 20 punkten i penningtvättslagen tillämpas den på aktörer som bedriver indrivningsverksamhet (nedan indrivningsbyråer) enligt lagen om registrering av aktörer som bedriver indrivningsverksamhet (411/2018 nedan indrivningsregisterlagen).

Med indrivningsverksamhet avses indrivning av fordringar för någon annans räkning samt indrivning av egna fordringar i fall där det är uppenbart att fordringarna har tagits emot enbart i indrivningssyfte. I regeringens proposition om indrivningslagen (RP 206/2017) konstateras att det i allmänhet är fråga om fordringar som tagits emot i indrivningssyfte när fordringarna har överförts efter att de förfallit till betalning. I fråga om en fordran som har överförts till en ny borgenär och som inte har förfallit till betalning är det avgörande om det har funnits någon annan grundad anledning till överföringen än att fordran kan drivas in av en ny borgenär. Till exempel i factoringverksamhet är en överföring av en fakturafordran från borgenären till finansiären inte enbart en överföring av fordringar i indrivningssyfte.

Indrivningsverksamhet får bedrivas endast av en sådan enskild näringsidkare eller juridisk person som har registrerats som aktör som bedriver indrivningsverksamhet i Tillstånds- och tillsynsverkets indrivningsregister.

Indrivning förutsätter inte registrering i Tillstånds- och tillsynsverkets indrivningsregister när:

- borgenären driver in egna fordringar
- borgenären driver in fordringar eller skulder hos en sammanslutning som hör till samma koncern och aktören som bedriver indrivningsverksamheten har samma fysiska persons bestämmande inflytande
- det är fråga om utsökningsindrivning eller indrivning av fordran i domstol

- indrivningsverksamheten är sporadisk och marknadsförs inte
- dödsboets delägare eller boförvaltaren driver in dödsboets fordringar eller konkursboets boförvaltare driver in konkursboets fordringar
- tillsynen över verksamheten är ordnad på något annat sätt, till exempel inom kreditinstituts, fond- eller försäkringsbolags verksamhet eller andra som övervakas av Finansinspektion samt när det gäller advokater.

Eftersom en aktör som bedriver indrivningsverksamhet måste registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets indrivningsregister, ska aktören inte anmäla sig till registret för övervakning av penningtvätt.

Riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till indrivningsbyråer

Risker för penningtvätt inom indrivningsbranschen kan vara till exempel deltagande i internationell indrivning i anslutning till affärsverksamhet och enskilda och stora indrivningsfordringar. Enskilda snabbindrivningsuppdrag gör det svårt att följa upp kundens transaktioner. Även oklara och komplicerade fordringar eller betalningsarrangemang kan indikera till exempel ett falskt skuldförhållande eller en ogrundad faktura.

Automatisering av indrivningsverksamheten och stora kundströmmar kan utgöra risker för uppföljningen av kundens verksamhet om processerna inte har genomförts väl. Riskfyllda är dessutom återbetalningar av överbetalningar och återkallade transaktioner från kundmedelskonton. Enligt regionförvaltningsverkets utredning (2020) hade indrivningsbolagen sammanlagt cirka 36 000 oriktade betalningar och deras sammanlagda belopp vid tidpunkten för utredningen var cirka 3,2 miljoner euro.¹

Vissa indrivningsbyråer försöker nå gäldenären för att återbetala en överbetalning när gäldenärens bankförbindelseuppgifter inte är kända. Ett förfarande som låter förnuftigt kan dock vara en risk för penningtvätt om gäldenären ger en annan persons kontonummer. Eftersom indrivningsbyrån inte kan försäkra sig om kontonumrets ägare, kan återbetalningen gå till ett annat konto än gäldenärens. Om indrivningsbyrån inte når gäldenären för återbetalning av överbetalningen och indrivningsföretaget inte känner till gäldenärens kontonummer, är återbetalning av överbetalningen med hjälp av en betalningsanvisning ett säkert sätt att få återbetalningen till rätt person.

Ett förfarande som används av vissa indrivningsbyråer där betalningar av större belopp prioriteras och där mer omfattande och upprepade åtgärder vidtas kan vara problematiska. Gäldenären kan betala in medel på kundmedelskontot i flera rater. Ett enskilt belopp väcker inte nödvändigtvis

¹Regionförvaltningsverkets (från och med 1.1.2026 Tillstånds- och tillsynsverket) tillsynsbrev 21.2.2020: Behandling av överbetalningar och oriktade betalningar på indrivningsbyråer.

intresse för att kontrollera medlens ursprung, men flera betalningar kan tillsammans utgöra en betydande summa vars ursprung det är skäl att utreda. Indrivningsbyråerna måste därför fästa uppmärksamhet vid situationer där gäldenären betalar medel i flera rater och deras sammanlagda belopp blir betydande.

En faktor som minskar risken för penningtvätt inom indrivningsbranschen är att användningen av kontanter är liten och borgenärskundernas fasta kundrelation, vilket gör det lättare att följa upp deras verksamhet.

Kundkontroll

Utgångspunkten i indrivningsbyråns verksamhet kan anses vara ett normalt förfarande för kundkontroll. Enskilda kunder eller uppdrag kan emellertid vara förknippade med faktorer som gör att indrivningsbyrån ska följa ett skärpt förfarande för kundkontroll.

Ur penningtvättslagstiftningens synvinkel är uppdragsgivaren indrivningsbyråns kund, dvs. borgenären. Uppdragsgivaren ska identifieras och identiteten kontrolleras när kundförhållandet bildas.

I vissa särskilda situationer har den rapporteringsskyldiga inte ett sådant kundförhållande som avses i penningtvättslagen till en aktör, men aktören är ändå part i transaktionen. Ett exempel på detta är gäldenären, av vilken indrivningsbyrån tar emot betalningar på uppdrag av kunden. Gäldenären ska alltid identifieras om transaktionen verkar tvivelaktig eller om den rapporteringsskyldiga misstänker att de medel som ingår i transaktionerna är kopplade till finansiering av terrorism.

Indrivningsbyrån ska iaktta aktsamhetsplikten enligt god indrivningssed och säkerställa de centrala frågorna som gäller uppdraget även till den del de gäller gäldenären. Indrivningsbyrån är i stor utsträckning beroende av de uppgifter som uppdragsgivaren har lämnat till indrivningsbyrån och därför måste indrivningsbyrån, när indrivningsuppdraget tas emot, försäkra sig om att få så exakta och aktuella uppgifter som möjligt om gäldenären. Om uppgifterna är bristfälliga ska indrivningsbyrån skaffa tillräckliga uppgifter antingen från gäldenären själv, uppdragsgivaren eller till exempel från kreditupplysningstjänsten eller myndighetsregistren. Regeringens proposition är inte ovillkorlig i ärendet, varvid det också kan bli fråga om ett annat tillförlitligt sätt att utreda identiteten. Indrivningsbyrån ska utreda åtminstone gäldenärens namn och kontaktuppgifter.

Tillstånds- och tillsynsverket har ändrat sin tidigare tolkning i situationer där indrivningsbyrån köper fordringsstocken till sin balansräkning. Fordringsstockens säljare blir indrivningsbyråns kund. I detta fall grundar sig kundförhållandet på ett avtal om försäljning och köp av fordringar. Indrivningsbyrån ska identifiera säljaren av fordringsstocken och kontrollera säljarens identitet. Förhållandet mellan gäldenären och indrivningsbyrån kan inte anses vara ett sådant

kundförhållande som avses i penningtvättslagen. Gäldenären skaffar inte tjänsten från en indrivningsbyrå och kan inte heller påverka vilken aktör som driver in skulden. Kundkontrollåtgärderna behöver inte i sin helhet utsträckas till gäldenären. För att säkerställa att sanktionslagstiftningen följs ska gäldenären dock åtminstone identifieras med tillräcklig tillförlitlighet. Vid behov ska även identiteten kontrolleras. Kontroll kan komma i fråga till exempel i en situation där det inte är säkert att de uppgifter som mottagits om gäldenären är äkta. Även för att utredningsskyldigheten ska uppfyllas krävs ofta att kontrolluppgifter om gäldenären inhämtas.

12.8 Tillhandahållare av företagstjänster

Tillhandahållare av företagstjänster som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 21 punkten i penningtvättslagen tillämpas lagen på tillhandahållare av företagstjänster. Med tillhandahållare av företagstjänster avses en sammanslutning eller näringsidkare som i form av affärsverksamhet erbjuder en tredje part någon av följande tjänster:

- Bildande av en sammanslutning på uppdrag. Sålunda räknas till exempel handel med lagerbolag inte som företagstjänster.
- Verksamhet som bolagsrättsligt ansvarig person, eller ansvarig bolagsman eller i motsvarande ställning i andra juridiska personer på en tredje persons vägnar.
- Tillhandahållande av säte, företagsadress, postadress eller andra motsvarande tjänster.
- Att vara egendomsförvaltare för en utländsk klassisk trust eller ett juridiskt arrangemang med liknande rättsform i Finland.
- Skötande av förvaltarregistrering, när den som sköter registreringen har införts i aktieägarförteckningen för ett annat bolag än ett offentligt aktiebolag.

Tillhandahållarna av företagstjänster är skyldiga att registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets register för övervakning av penningtvätt. Till processen för registrering av tillhandahållare av företagstjänster hör en utredning av ansvarspersonernas tillförlitlighet, vilket innebär att registreringsavgiften är högre.

I samband med disponenttjänster erbjuds den som anlitar disponentens tjänster mycket ofta adressen till den aktör som producerar disponenttjänsten som postadress och/eller administrativ adress. I praktiken innebär detta till exempel att den adress för det bostadsaktiebolag som anlitar disponentens tjänster och som antecknats i handelsregistret, är adressen till den aktör som tillhandahåller disponenttjänsten. I denna situation ska den aktör som tillhandahåller disponenttjänster i egenskap av tillhandahållare av företagstjänster ansöka om att

upptas i registret för övervakning av penningtvätt. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till tillhandahållare av företagstjänster

Kunden kan till exempel sträva efter att grunda sådana brevlåde- eller skalbolag som syftar till att komplicera bolagsstrukturerna och täcka verkliga förmånstagare.

Eftersom företagstjänster tillhandahålls av aktörer som skiljer sig från varandra, kan riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism variera mycket. Tillhandahållare av företagstjänster kan till exempel vara med i bildandet och förvaltningen av företag. De vanligaste formerna av företagstjänster i Finland är dock grundande av sammanslutningar på uppdrag och tillhandahållande av adresstjänster.

12.9 Skatterådgivare

Skatterådgivare som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 22 punkten i penningtvättslagen tillämpas penningtvättslagen på dem som affärs- eller yrkesmässigt huvudsakligen direkt eller indirekt tillhandahåller skatterådgivningstjänster eller stöd i skattefrågor.

Med tillhandahållande av huvudsakliga skatterådgivningstjänst eller stöd i anslutning till beskattningen avses att skatterådgivningen eller stödet i anslutning till beskattningen täcker minst 50 procent av företagets verksamhet. Penningtvättslagens tillämpningsområde omfattar inte sådana aktörer som tillhandahåller skatterådgivningstjänster endast som bisyssla, om de inte dessutom tillhandahåller någon annan tjänst enligt penningtvättslagen och på grund av detta omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde.

De som huvudsakligen tillhandahåller skatterådgivning eller stöd i anslutning till beskattningen är skyldiga att registrera sig i Tillstånds- och tillsynsverkets register för övervakning av penningtvätt. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till tillhandahållare av skatterådgivningstjänster

Skatterådgivningen gäller ofta till exempel nationella eller internationella företagsaffärer, generationsväxlingar eller arvsrättsliga frågor. Inom branschen kan riskerna gälla till exempel komplicerade företagsarrangemang och invecklade transaktioner. Vid komplicerade företagsarrangemang kan det vara svårt att identifiera de verkliga förmånstagarna. De som tillhandahåller skatterådgivningstjänster kan också utnyttjas för att maskera medlens ursprung eller överföra medel.

När det gäller tillhandahållare av skatterådgivningstjänster kan risken minskas till exempel av att de rapporteringsskyldiga identifierar tvivelaktiga begäran om rådgivning och känner sina kunder. En hög tröskel för att anmäla tvivelaktiga transaktioner till centralen för utredning av penningtvätt ses dock som en risk.

Det är också skäl att beakta att skatterådgivningstjänsterna är experttjänster där man med en fast kund också avser en kund som endast har ett uppdragsavtal eller en annan förbindelse med den rapporteringsskyldiga. Kontrollåtgärderna ska också omfatta sådana kunder som endast utför en engångstransaktion med den rapporteringsskyldiga.

12.10 Bokförare

Bokförare som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 23 punkten i penningtvättslagen tillämpas lagen på dem som affärs- eller yrkesmässigt utför bokföringsuppgifter enligt uppdrag. Däremot tillämpas lagen om penningtvätt till exempel inte på personer som är anställda hos ett bokföringsskyldigt företag och som sköter bokföringsuppgifter.

Bokförarnas rapporteringsskyldighet grundar sig i första hand på att de som arbetar i branschen med tanke på sin yrkesskicklighet har förutsättningar att upptäcka avvikande och tvivelaktiga transaktioner.

Utgångspunkten är att penningtvättslagen gäller alla som tillhandahåller extern bokföring som affärs- eller yrkesverksamhet. Penningtvättslagen tillämpas även på en bokförare som endast sköter en uppgift som hör till bokföringens delområden, till exempel enbart löneräkning, men som inte tillhandahåller ett s.k. "fullständigt paket" med bokföringstjänster. Även om näringsidkaren endast ansvarar för vissa företags eller bostadsaktiebolags bokföring eller bokföringsbyråns omsättning under hela året är liten, tillämpas penningtvättslagen.

När penningtvättslagen inte tillämpas på bokföraren är det i allmänhet inte fråga om sådan bokföring som erbjuds som affärs- eller yrkesverksamhet som avses i lagen. Penningtvättslagen gäller inte en lekmannabokförare som till exempel sköter bokföringen för det bostadsaktiebolag där hens bostadsaktie finns. Lagen om penningtvätt gäller inte heller tjänster där det inte är fråga om egentlig bokföring, utan snarare konsultation. Om tjänstetillhandahållarens roll närmast är handledning och rådgivning för andra företag i att sköta bokföringen, är det inte fråga om bokföring enligt penningtvättslagen. Situationer där ett företag sköter bokföringen för andra företag inom samma koncern och inte bedriver annan bokföring på uppdrag för utomstående kunder omfattas inte heller av tillämpningsområdet.

Bokförare är skyldiga att anmäla sig till registret för övervakning av penningtvätt. Underleverantörer som fakturerar med sitt eget FO-nummer behöver dock inte ansöka om att upptas i övervakningsregistret om uppdraget görs för moderföretagets räkning och underleverantören inte har egna kunder.

Om bokföraren tillhandahåller flera tjänster som avses i penningtvättslagen ska alla tjänster anges i ansökan. Till exempel ska en bokföringsbyrå som vid sidan av bokföringen erbjuder kunden en administrativ adress till handelsregistret ansöka om att upptas i registret för övervakning av penningtvätt som tillhandahållare av företagstjänster i bisyssla.

Om bokföraren också erbjuder företagstjänster, ingår i registreringsprocessen även en rapport över fullgörande av skyldigheter. I samband med disponenttjänster erbjuds den som anlitar disponentens tjänster mycket ofta adressen till den aktör som producerar disponenttjänsten som postadress och/eller administrativ adress. I praktiken innebär detta till exempel att den adress för det bostadsaktiebolag som anlitar disponentens tjänster, och som antecknats i handelsregistret, är adressen till den aktör som tillhandahåller disponenttjänsten. I denna situation ska en aktör som tillhandahåller disponenttjänster också i egenskap av tillhandahållare av företagstjänster ansöka om att upptas i registret för övervakning av penningtvätt.

Riskbedömning

Bokföraren ska göra en skriftlig riskbedömning som lämpar sig för bokförarens egen verksamhet. Eftersom bokförarnas anmälningsskyldighet framför allt grundar sig på bokförarnas möjlighet att upptäcka tvivelaktiga transaktioner som utförs av bokföringskunderna, avviker bokförarens riskbedömning något från de övriga rapporteringsskyldigas riskbedömning.

Största delen av de rapporteringsskyldiga omfattas av penningtvättslagen, eftersom de kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Sådana rapporteringsskyldiga ska i sin riskbedömning bedöma riskerna inom sitt verksamhetsområde. Däremot granskas inte endast ekonomiförvaltningsbranschen i bokförarens riskbedömning, utan bokförarna bedömer framför allt riskfaktorerna i anslutning till sin kundkrets och deras verksamhetsområden.

För att riskbedömningen ska kunna fastställas vara tillräckligt omfattande och heltäckande ska de som tillhandahåller bokföringstjänster beakta verksamhetens karaktär, storlek och omfattning. Dessutom ska bokföraren i sin riskbedömning granska bland annat bokföringskundernas bransch och verksamhetens karaktär, storlek och omfattning. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid bedömningen av de risker som är förknippade med kunderna. En typisk brist, som kan observeras, i bokförarnas riskbedömningar är att riskerna i anslutning till kundkretsen och kundernas verksamhet inte har bedömts tillräckligt.

Kundkontroll

Enligt penningtvättslagen ska den rapporteringsskyldiga identifiera sin kund och kontrollera kundens identitet när ett fast kundförhållande etableras. Kundförhållandet anses vara fast när bokföraren ingår ett uppdragsavtal om skötseln av kundens bokföring.

Skyldigheten att identifiera och kontrollera kundens identitet gäller såväl bokföringsbyråns nya som gamla kunder. Skyldigheterna ska fullgöras även när bokföraren känner kunden eller kundens företrädare personligen, till exempel på grund av ett nära vänskaps- eller släktskapsförhållande.

Bokförarnas kundförhållanden är vanligtvis mycket långvariga. Därför ska bokföraren fästa uppmärksamhet vid att kunduppgifterna uppdateras regelbundet. Bokföraren ska ha en tydlig verksamhetsmodell för hur kunduppgifterna om bokförarens långvariga kunder säkert är kontinuerligt uppdaterade.

Sanktioner

Ovan i anvisningen på sidan 24 konstateras i samband med iakttagandet av sanktioner: ”Även om man som den rapporteringsskyldigas kunder i allmänhet inte betraktar aktörer som står utanför det ingångna avtalsförhållandet, ska man för att säkerställa att sanktionslagstiftningen följs också identifiera andra aktörer i anslutning till transaktionen med tillräcklig tillförlitlighet. Om sanktionsmonitoreringen endast riktas mot de egna kunderna, kan den rapporteringsskyldiga utan att märka det delta i utförandet av en transaktion där en av parterna är en person med sanktionslista.”

Bokförarna har en god överblick men redovisar ekonomiska händelser när de redan har inträffat. Bokföraren själv deltar vanligtvis inte i transaktionen mellan kunden och dennes affärspartner och överlåter således inte medel till kundens affärspartner.

På grund av en bokföringstjänsts karaktär anser Tillstånds- och tillsynsverket att den rapporteringsskyldigas sanktionsmonitorering i första hand riktas mot dess egna kunder och de

egna kundernas verkliga förmånstagare. Att jämföra var och en av en rapporteringsskyldig kunds affärspartner och till exempel kontaktuppgifter som framgår av inköps- eller försäljningsfakturorna med sanktionslistorna kan anses vara arbetsamt och i praktiken rentav omöjligt. Kundens affärspartner kan dock inte ignoreras helt.

För att följa ovan nämnda anvisningar anser Tillstånds- och tillsynsverket att bokförarna i sin riskbedömning utöver att identifiera och bedöma kundrelaterade risker för penningtvätt och finansiering av terrorism även ska identifiera och bedöma risker relaterade till sanktioner och kringgående av sanktioner. Det är viktigt att bedöma kundkretsen och kundernas verksamhetsområden även med tanke på sanktionsrisker. När riskerna har bedömts gör den rapporteringsskyldiga en bedömning av om sanktionsmonitoreringen förutom mot kunderna och kundens verkliga förmånstagare även bör riktas mot andra aktörer kopplade till affärsverksamheten, såsom kundens affärspartner. Detta kan komma i fråga till exempel för enskilda kunder inom ett visst verksamhetsområde eller geografiskt område som bedöms vara riskfyllt. Med hjälp av kännedom om kundens verksamhet och utifrån riskbedömningen vet bokföraren vart resurser bör allokeras och vilka relevanta aktörer som bör granskas i varje situation. Man kan dock inte med stöd av riskbedömningen låta bli att jämföra ens kunder och deras verkliga förmånstagare med sanktions- och frysningslistorna.

Om den rapporteringsskyldiga till exempel i kundens verksamhet upptäcker tecken på kringgående av sanktioner måste den rapporteringsskyldiga se till att iaktta sin utredningsskyldighet, och då är det skäl att även monitorera kundens affärspartner. Om bokföraren upptäcker att en kunds affärspartner kringgår sanktioner eller om bokföraren vid sanktionsmonitoreringen märker att kundens affärspartner finns på sanktionslistan, ska den rapporteringsskyldiga anmäla detta till Utsökningsverket och centralen för utredning av penningtvätt. Förfarandena som gäller de rapporteringsskyldigas kunder beskrivs i kapitel 6.9.

Den rapporteringsskyldiga ska ha tillgång till sådana tillvägagångssätt genom vilka den rapporteringsskyldiga försäkrar sig om att den under inga omständigheter bryter mot sanktioner eller frysningsbeslut. Utöver personsanktioner ska man även se till att iaktta sektorsanktioner. EU-rådet har till exempel förbjudit direkt och indirekt tillhandahållande av bokföringstjänster till juridiska personer, sammanslutningar och organ som är etablerade i Ryssland.

Uppföljning av kundförhållandet och tvivelaktiga transaktioner

Med tanke på sin yrkesskicklighet och sina arbetsuppgifter har bokföraren goda möjligheter att följa upp kundens verksamhet. Bokföraren har tillgång till kundens bokföringsmaterial och har god kännedom om kundens ekonomiska situation.

Om bokföraren upptäcker en tvivelaktig transaktion ska bokföraren försöka skaffa tilläggsutredning om transaktionen. Bokföraren kan till exempel be att få se de ursprungliga avtal

som bokföringskunden ingått och som den tvivelaktiga transaktionen grundar sig på. Om transaktionen ännu efter inhämtade tilläggsutredningar verkar tvivelaktig eller om bokföraren inte får en förklaring, ska bokföraren utan dröjsmål göra en anmälan om tvivelaktiga transaktioner till centralen för utredning av penningtvätt. Om bokföraren till exempel misstänker skatteflykt, momsbedrägeri eller utövande av grå ekonomi är det skäl att bokföraren gör en anmälan till centralen för utredning av penningtvätt.

12.11 Varuhandlare

Varuhandlare som rapporteringsskyldiga

Enligt penningtvättslagens 1 kap. 2 § 1 mom. 24 punkten tillämpas lagen på dem som affärs- eller yrkesmässigt säljer eller förmedlar varor (nedan varuhandlare), till den del de betalar kontant eller får en kontant betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Med kontanter avses fysiska sedlar eller mynt. Bankkortsbetalningar eller kontoöverföringar från bankkonton faller utanför definitionen av kontanter som avses i penningtvättslagen.

I regeringens proposition om lagen om penningtvätt (RP 228/2016 rd) konstateras att näringsidkare till vissa delar kan vägra ta emot kontanter, om vägran uppfyller villkoren i kommissionens rekommendation om tillämpningsområdet för och effekterna av den lagliga ställningen för betalningsmedel då det gäller eurosedlar och euromynt (2010/191/EU). Näringsidkaren ska tydligt informera om detta till exempel utanför sin affär. Det är möjligt att vägra ta emot kontantbetalningar på minst 10 000 euro till exempel med anledning av att mottagande av stora kontantbelopp utgör en risk för att bli utsatt för brott. Risker kan bland annat bero på affärslokalernas geografiska läge. Även enligt Finlands Banks riktlinjer för kontanttjänster kan en affär, med stöd av den avtalsfrihet som råder i Finland, välja vilka betalningssätt den godkänner, förutsatt att kunderna tydligt informeras om detta innan de fattar sina köpbeslut. Dessutom konstateras i Konkurrens- och konsumentverkets anvisningar² om kontanter att det i lagen inte finns någon bestämmelse enligt vilken en betalning med kontanter måste godkännas. Det bör dock observeras att konsumenten ska informeras separat redan i marknadsföringsskedet, om det i affären inte duger med kontanta pengar för betalning, så att konsumenterna kan beakta detta redan vid valet av inköpsställe.

Begreppet varor och hela gruppen varor är mycket omfattande och vissa saker kan inte uteslutas på förhand. Även på EU-nivå³ har man ansett att begreppet varor är lika brett som spektrumet av

² <https://www.kkv.fi/sv/konsumentarenden/information-och-anvisningar-till-foretag/konsumentombudsmannens-riktlinjer/betalning-och-fakturor/>

³ Europeiska kommissionen: Handledning för tillämpningen av fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor (2010), s. 9 och domstolens beslutspraxis.

existerande varor, förutsatt att varan har ett ekonomiskt värde. Alla sådana aktörer som säljer eller förmedlar varor och som tar emot kontantbetalningar på minst 10 000 euro anses omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde. Försäljning av varor ska dock skiljas från försäljning av tjänster, som inte omfattas av bestämmelserna om varuhandel i penningtvättslagen.

Med tanke på tillämpningen av lagen har det ingen betydelse hur ofta det i näringsidkarens affärsverksamhet förekommer kontantbetalningar som uppfyller tröskelvärdet. Varuhandlarna omfattas av penningtvättslagen genast när de för första gången tar emot 10 000 euro i kontanter som en betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar.

Ett företag eller en enskild näringsidkare måste anmäla sig till registret för övervakning av penningtvätt när företaget eller näringsidkaren för första gången tar emot en betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till varuhandlare

Användningen av kontanter ökar risken för penningtvätt i anslutning till affärsverksamheten. Användning av kontanter gör det möjligt att snabbt och enkelt omvandla de medel som anskaffats genom brott på sådant sätt att tillgångarnas ursprung och identiteten oftast hålls hemliga.

Till varuhandelns verksamhetsområde hör mycket olika varuförmedlare och riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som riktas mot dem kan variera stort. Affärsverksamhetens bransch och omfattning avgör vilka förutsättningar olika rapporteringsskyldiga har att upptäcka ovanliga transaktioner. Aktörer som hör till varuhandlarnas verksamhetsområde är till exempel fordonsaffärer, affärer för byggvaror, affärer som säljer hushållsapparater, klock- och smyckesaffärer, pälsbutiker och affärer för olika värdeföremål till den del de tar emot kontantbetalningar på minst 10 000 euro. Listan är inte uttömmande.

Identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet

En varuhandlare ska identifiera sin kund och kundens företrädare samt kontrollera kundens identitet i situationer som omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde, dvs. när varor säljs eller förmedlas till den del när varuhandlaren tar emot en kontantbetalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Även när kunden till exempel har ett kreditkonto i affären, men kunden undantagsvis gör en betalning på minst 10 000 euro kontant, ska identifierings- och kontrollåtgärder enligt penningtvättslagen vidtas.

Kunden ska identifieras och identiteten kontrolleras både när det är fråga om en enskild kontantbetalning på minst 10 000 euro och när det är fråga om flera med varandra sammanhängande kontantbetalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Identifieringen ska utföras när nämnda gräns uppnås. Vad som avses med sammanhängande betalningar har inte definierats uttömmande. Syftet har dock varit att bekämpa situationer där kunden försöker undvika att styrka sin identitet genom att dela upp de medel som transaktionen omfattar i flera separata transaktioner. Identifierings- och kontrolleringsåtgärder ska vidtas till exempel när en privatperson köper kontant ett fordon som kostar 10 000 euro. Det kan vara fråga om sammanhängande betalningar när kunden till exempel köper ett halsband för 5 000 euro och snart återvänder för att köpa en klocka för 5 000 euro i samma affär.

Uppföljning av kundförhållandet och tvivelaktiga transaktioner

För varuhandlare kan det vara svårare att följa upp kundförhållandet under en längre tid, till exempel på grund av att försäljningen är av engångskaraktär eller om det är fråga om en kund som endast sporadiskt köper varuhandlaren produkter. I sådana fall kan det vara svårare att upptäcka verksamhet som avviker från kundens normala verksamhet. Varuhandlare är dock skyldiga att vidta åtgärder för att identifiera kunden samt fästa uppmärksamhet vid eventuella tvivelaktiga transaktioner som tyder på penningtvätt eller finansiering av terrorism och som till sin struktur eller storlek eller i fråga om den rapporteringsskyldigas storlek eller verksamhetsställe avviker från det normala. Utgångspunkten är att kontantbetalningar på minst 10 000 euro idag kan anses vara exceptionella, eftersom användningen av kontanter som betalningsmedel har minskat betydligt under de senaste decennierna. När det gäller kontantbetalningar på minst 10 000 euro är det skäl att särskilt noggrant iaktta rapporteringsskyldigheten enligt penningtvättslagen och med låg tröskel anmäla tvivelaktiga transaktioner till CKP:s central för utredning av penningtvätt.

12.12 Konsthandlare

Aktörer som säljer eller förmedlar konst som rapporteringsskyldiga

Enligt 1 kap. 2 § 1 mom. 25–26 punkten i penningtvättslagen tillämpas lagen på dem som affärs- eller yrkesmässigt säljer eller förmedlar konstverk, till den del de betalar eller får en betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro.⁴ Med tanke på tillämpningen av lagen har det ingen betydelse hur ofta det i näringsidkarens affärsverksamhet förekommer betalningar som uppfyller tröskelvärdet, utan aktörer som säljer eller förmedlar konst omfattas av penningtvättslagen genast när de första gången tar emot en

⁴ Skyldigheterna gäller också aktörer som säljer, förmedlar och bevarar konst via en frihamn. Frihamnen är en avgränsad del av hamnen och varorna som passerar den har separat tullbehandling. Det finns inga frihamnar i Finland.

betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Betalningarna kan vara i vilken form som helst.

Aktörer som säljer eller förmedlar konst kan vara konstgallerier som säljer, köper eller förmedlar konst som affärs- eller yrkesverksamhet, personer som säljer konst som näringsidkare eller via ett bolag och också antikaffärer och auktionskammare som säljer, köper eller förmedlar konst.

Endast affärer med konstföremål som skett efter den 1 december 2019 och betalningar i anslutning till dessa omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde. Lagen tillämpas således inte retroaktivt och till exempel avtal som ingåtts eller projekt som inletts innan lagen trädde i kraft omfattas inte av lagens tillämpningsområde.

Penningtvättslagen tillämpas inte på sådana registrerade föreningar vars konstförmedling inte är affärs- eller yrkesverksamhet. Det kan till exempel vara fråga om en allmännyttig förening som inte eftersträvar vinst och som samtidigt har flera uppgifter, av vilka en är galleri- och förmedlingsverksamhet av konstföremål. Huruvida föreningens eller motsvarande aktörs verksamhet är affärs- eller yrkesverksamhet avgörs från fall till fall.

Konstföremålets försäljningspris avgör om penningtvättslagen tillämpas på verksamheten. Till exempel en konstnär som sporadiskt säljer ett verk som är värt 10 000 euro från sitt eget arbetsrum och vars materialkostnader har varit till exempel 8 000 euro omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde. Om däremot beställaren till exempel levererar materialet, är det inte en del av verkets totala (försäljnings)pris.

När ett kommersiellt galleri för en konstnärs räkning sköter ett kundmöte och betalningsrörelsen är galleriet rapporteringsskyldigt när det förmedlar konstföremål. Finlands penningtvättslag tillämpas endast på verksamhet som bedrivs i Finland, så i fråga om ett galleri som är verksamt utomlands iakttas lagstiftningen i den stat där galleriet är beläget.

Till penningtvättslagens tillämpningsområde anses inte höra stipendium för uppvisning av offentlig konst, konstnärslön i arbetsavtalsförhållande eller motsvarande prestation i form av arbetsersättning eller pris från konstdävlingar. Om det utöver de ovan nämnda också betalas ett separat försäljningspris för verket, som är minst 10 000 euro, tillämpas penningtvättslagen på betalningen.

Om konstnären tillverkar och säljer konstverket till en offentlig aktör (till exempel staten, kommunen, ett sjukvårdsdistrikt) kan risken för penningtvätt anses vara mindre. För att skapa offentlig konst betalas ofta konstnärsarvode eller så genomförs det enligt enprocentprincipen. Med offentlig konst avses verk som utförs i ett visst utrymme eller för ett visst utrymme. Det kan vara ett verk i många olika former och det är inte avsett att säljas vidare, så det har sällan bytesvärde. Offentlig konst skiljer sig från traditionell handel med lösa konstföremål, där risken för penningtvätt är förknippad med att sådant lösöre lätt kan flyttas.

Enligt en konsekvent tolkning av penningtvättslagen omfattas inte heller konstnärslön i arbetsavtals- eller uppdragsavtal eller motsvarande prestation i form av arbetsersättning för annan konst än offentlig konst av lagens tillämpningsområde.

Registret för övervakning av penningtvätt

Aktörer som säljer eller förmedlar konstverk som affärs- eller yrkesverksamhet är skyldiga att registrera sig Tillstånds- och tillsynsverkets register för övervakning av penningtvätt när konstverk säljs och betalningen erhålls som en betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Ett företag eller en enskild näringsidkare måste anmäla sig till registret för övervakning av penningtvätt när företaget eller näringsidkaren för första gången tar emot en betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro vid handel med ett konstverk. Ansökan om att bli upptagen i registret för övervakning av penningtvätt görs på den elektroniska blanketten i Tillstånds- och tillsynsverkets e-tjänst.

Registreringen medför inga administrativa kostnader utöver registreringsavgiften som är av engångsnatur. Till exempel i en situation där konstnären ett år säljer ett konstföremål som är värt minst 10 000 euro till samma köpare, men inte säljer ett enda verk under de följande åren, hålls konstnären kvar i registret.

Om konstnären dock inte längre utövar verksamhet som omfattas av registreringsskyldigheten, ska hen göra en anmälan om saken till Tillstånds- och tillsynsverket, varefter hen avförs ur registret för övervakning av penningtvätt.

Vad är ett konstföremål?

Ett konstföremål, som nämns i lagen, innefattar såväl konstverk, föremål som immateriell konst. Begreppet konstföremål eller konstverk definieras inte entydigt i någon lag, men definitionen av konstverk i mervärdesskattelagen kan i detta sammanhang användas som hjälp vid fastställandet av ett konstföremål. Enligt mervärdesskattelagen 79 c § avses i mervärdesskattelagen med konstverk vissa i tulltaxan klassificerade varor. Som konstföremål betraktas traditionellt tavlor, målningar, ritningar, pasteller, grafik, kollage, statyer, skulpturer, glaskonst, handvävda tapiserier och handgjorda väggbonader. Fotografikonst omfattar fotografier tagna av konstnären, tryckta av honom eller under hans tillsyn, signerade och numrerade samt begränsade till trettio exemplar. I mervärdesskattelagen betraktas även immateriell konst, såsom ljuskonst, ljudkonst och konstföreställning som konstföremål. Konstföremålet ska vara unikt och i vissa situationer ska konstföremålet vara tillverkat i färre än åtta exemplar. Kopior som

framställts genom massproduktion samt sedvanliga hantverksprodukter som är av en handelsvaras natur betraktas inte som konstföremål.

Risker för penningtvätt och finansiering av terrorism i anslutning till aktörer som säljer eller förmedlar konst

I fråga om aktörer som säljer och förmedlar konst kan till exempel eventuell användning av kontanter, sporadiska kundförhållanden och subjektivitet i konstens värdebildning utsätta aktörerna i branschen för risker.

Konstföremål säljs och förmedlas av mycket olika aktörer, från privata näringsidkare till gallerier och auktionskammare, och riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism kan variera mycket. Affärsverksamhetens bransch och omfattning avgör vilka förutsättningar olika rapporteringsskyldiga har att upptäcka ovanliga transaktioner.

Utifrån de observationer som gjorts under Tillstånds- och tillsynsverkets tillsyn är konstmarknaden i Finland snäv och de som utövar hobbyverksamhet inom branschen är insatta i den. Försäljning och köp av konst sker huvudsakligen via kända konstgallerier och auktionskammare. I och med de nya teknologierna har det under de senaste åren till den finländska marknaden kommit konstgallerier och auktionskammare som verkar internationellt via webbutiker. Åtgärderna i anslutning till kundkontroll betonas alltmer i takt med att identifieringen på distans ökar. I och med verksamhetens art, den ömsesidiga kännedomen om personer som är verksamma inom branschen och tack vare kompetent personal har verksamheten särskilda förutsättningar att lägga märke till transaktioner som är tvivelaktiga och avviker från det normala.

Identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet

En aktör som säljer eller förmedlar konst ska identifiera sin kund och kundens företrädare samt kontrollera identiteten i situationer som omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde, dvs. när aktören säljer eller förmedlar konstföremål till den del som det betalas eller tas emot en betalning eller flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Identifieringsskyldigheten ska fullgöras separat för varje uppdragsgivare och den ska göras innan kundförhållandet upprättas eller transaktionen utförs. Även i en situation där en kund, som är bekant för den rapporteringsskyldiga sedan tidigare, har till exempel ett kreditkonto i en konstaffär, men kunden undantagsvis gör en betalning på minst 10 000 euro, ska identifierings- och kontrollåtgärder enligt penningtvättslagen vidtas.

Kunden ska identifieras och identiteten kontrolleras både när det är fråga om en enskild betalning på minst 10 000 euro och när det är fråga om flera med varandra sammanhängande betalningar som sammanlagt uppgår till minst 10 000 euro. Identifieringen ska utföras när nämnda gräns

uppnås. Vad som avses med sammanhängande betalningar har inte definierats uttömmande. Syftet har dock varit att bekämpa situationer där kunden försöker undvika att styrka sin identitet genom att dela upp de betalningar som ingår i transaktionen i flera separata transaktioner. Identifierings- och kontrollåtgärder ska vidtas till exempel när en privatperson köper ett konstföremål som kostar 10 000 euro oberoende av betalningssätt. Det kan vara fråga om sammanhängande betalningar när kunden köper ett konstföremål för 5 000 euro och återvänder för att köpa ett annat konstföremål för 5 000 euro av samma aktör.

När det gäller offentlig konst kan det räcka med att identifiera kunden genom ett förenklat förfarande för kundkontroll. Detta innebär att förfarandet för kundkontroll kan vara lättare och att till exempel extra handlingar inte nödvändigtvis behöver skaffas. Det förenklade förfarandet ska kunna motiveras på grunder som hänför sig till antingen transaktionen eller kunden. Användningen av det ska vara motiverat också i den rapporteringsskyldigas riskbedömning.

Uppföljning av kundförhållandet och tvivelaktiga transaktioner

För aktörer som säljer eller förmedlar konst kan det vara svårare att följa upp kundförhållandet under en längre tid om kundförhållandet är av engångsnatur eller om det är fråga om en kund som endast sporadiskt skaffar konstföremål. Även för sporadiska kunder är en aktör som säljer eller förmedlar konst skyldig att vidta åtgärder för att identifiera kunden samt fästa uppmärksamhet vid tvivelaktiga transaktioner som eventuellt tyder på penningtvätt eller finansiering av terrorism och som till sin struktur eller storlek eller i fråga om den rapporteringsskyldigas storlek eller verksamhetsställe avviker från det normala. Tvivelaktiga transaktioner ska med låg tröskel anmälas till CKP:s central för utredning av penningtvätt.

Mer information

[Tillstånds- och tillsynsverket: Tillsyn över penningtvättslagen](#)

[Upprättande av riskbedömning - Anvisning för rapporteringsskyldiga](#)

[Penningtvätt.fi – Förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism](#)

Bilagor

Denna modell är avsedd att fungera som exempel för rapporteringsskyldiga. Olika branscher och kundrelationer kan vara förknippade med särdrag och olika risker. Denna modellblankett lämpar sig därför inte som sådan för varje situation eller för varje rapporteringsskyldig.

Blankett för kunduppgifter - modell

Kundens basuppgifter (fysisk person)	
Namn	
Födelsedatum	
Personbeteckning	
Adress	
Kunden är en PEP-person (person i politiskt utsatt ställning)	Ja ☐ Nej ☐
Kunden är PEP-personens familjemedlem	Ja ☐ Nej ☐
Kunden är PEP-personens bolagspartner	Ja ☐ Nej ☐
Det har säkerställts att kunden inte är en person på sanktions- eller frysningslistan	☐ Datum:
Uppgifter som använts för att kontrollera identiteten	
Dokumentets namn	
Handlingens nummer eller annan identifieringsuppgift	
Utfärdat av	
Kopia av dokumentet	☐
Kunden har mötts	Personligen ☐ På distans ☐
Uppgifter om det förfarande eller de källor som använts vid kontrollen (om identifieringen skett på distans)	
Stark elektronisk autentisering används eller något annat, vad?	☐

Kundens basuppgifter (juridisk person)	
Den juridiska personens fullständiga namn	
FO-nummer/ Registernummer	
Registreringdatum	
Registermyndighet	
Hemadress	
Adressen till det huvudsakliga affärsverksamhetsstället, om den är annan än hemadressen	
Den juridiska personens verksamhetsområde	
Kopia av handelsregisterutdrag eller annat motsvarande utdrag	☐
Bolagsordningen eller bolagsstadgorna har bifogats vid behov	☐
Det har säkerställts att kunden inte är en sammanslutning på sanktions- eller frysningslistan	☐ Datum:
Den juridiska personens styrelse (uppgifter för varje medlem)	
Medlem I	
Fullständigt namn	
Födelsedatum	
Medborgarskap	
Ombud	
Namn	
Födelsedatum	
Personbeteckning	
Rätt att företräda	☐ (Förvara den handling som styrker rätten att företräda)
Uppgifter som använts för att kontrollera identiteten	

Dokumentets namn			
Handlingens nummer eller annan identifieringsuppgift			
Utfärdat av			
Kopia av dokumentet	☐		
Kunden har mötts	Personligen	☐	På distans ☐
Uppgifter om det förfarande eller de källor som använts vid kontrollen (om identifieringen skett på distans)			
Stark elektronisk autentisering används eller något annat, vad?	☐		
Verkliga förmånstagare (uppgifter för varje verklig förmånstagare)			
I Den verkliga förmånstagarens namn	Födelsedatum		
Personbeteckning	Medborgarskap		
Ställning/roll i den juridiska personen			
Den verkliga förmånstagaren är en PEP-person (politiskt utsatt person) Ja ☐ Nej ☐ Den verkliga förmånstagaren är PEP-personens familjemedlem Ja ☐ Nej ☐ Den verkliga förmånstagaren är PEP-personens bolagspartner Ja ☐ Nej ☐			
Ägarandel (%) eller röstetal i en juridisk person			
Noggrannare beskrivning av ägande- och bestämmanderättsstrukturen			

Det har säkerställts att den verkliga förmånstagaren inte är en person på sanktions- eller frysningslistan	☐
	Datum:
Uppgifter som använts för att kontrollera identiteten (vid behov)	
Dokumentets namn	
Handlingens nummer eller annan identifieringsuppgift	
Utfärdat av	
Kopia av dokumentet	☐
Kunden har mötts	Personligen ☐ På distans ☐
Uppgifter om det förfarande eller de källor som använts vid kontrollen (om identifieringen skett på distans)	
Stark elektronisk autentisering används eller något annat, vad?	☐
Kundens verksamhet	
Beskrivning av kundens verksamhet	
Beskrivning av transaktionens art och omfattning	
Beskrivning av syftet med transaktionen eller användning av tjänsten	
Är verksamheten internationell?	Ja ☐ Nej ☐
Har kunden en anknytning till en högriskstat?	Ja ☐ Vilka stater? Nej ☐

Har kunden eller kundens företrädare mötts personligen?	Ja ☐ Nej ☐
Beskrivning av kundens ekonomiska ställning	
Uppgift om medlens ursprung	Ja ☐ Nej ☐ Förklara:
Har den högre ledningen godkänt att kundförhållandet inleds? (Kunder som omfattas av skärpt kundkontroll)	Ja ☐ Nej ☐